

Poslovni rezultati v letu 1962

Po večletni stagnaciji je krenil naš kolektiv krepko naprej. Dosežene rezultate moramo ocenjevati po količinskih pokazateljih z ene strani, z druge pa po finančnem uspehu.

Če si dosežene rezultate v letu 1962 ogledamo z izhodiščem leta 1959, prikazanim s 100 %, smo po količinskem obsegu dosegli: skupna proizvodnja v letu 1960 — 99,3 %, v letu 1961 — 111,5 %, v letu 1962 pa 117,5 %. Potemtakem je proizvodnja v zadnjih treh letih narasla za 17,5 %.

Blagovna proizvodnja je narasčala nasproti letu 1959: v letu 1960 na 104,5 %, v letu 1961 na 101,5 %, in v letu 1962 na 118,5 %. Iz tega sledi, da je proizvodnja podjetja po tonazi sicer v počasnem, vendar stalnem naraščanju.

Finančna realizacija pa kaže povsem drugačno sliko. Nasproti doseženemu skupnemu dohodku v letu 1959, ki ga prav tako označujemo s 100 %, je bil skupni dohodek v letu 1960 dosežen s 119 %, v letu 1961 s 143,4 % in v letu 1962 s 189,7 %. Med finančnimi in količinskimi pokazatelji je torej ogromen razkorak, ki ima svoje opravčilo v spremembi asortimenta proizvodnje in v načinu fakturiranja po fazah proizvodnje v obliki situacijskih faktur oziroma fakturiranja nedokončane proizvodnje. Plan, ki si ga je kolektiv postavil za leto 1962, je bil zelo zahteven, tako do delovnega človeka kot tudi do instaliranih kapacitet, vendar je kolektiv vse te težave premagal. Finančni plan je bil dosežen v polnem obsegu, t. j. s 100,6 %. Izpolnitev količinskega plana v letu 1962 je bila nepopolna, in sicer je bil plan skupne proizvodnje dosežen s 85,5 %, plan blagovne proizvodnje pa z 79,4 %. Proizvodni proces sam po sebi je tekel normalno in tudi vlaganje je bilo normalno, vendar je finalizacija zaostajala zaradi težav z nabavo reprodukcijskega materiala iz uvoza za po-

trebe finalizacije. Te težave pa so izvirale iz nepravočasne dodelitve potrebnih deviznih sredstev po banki. S takimi težavami se ni borilo samo naše podjetje.

Drugo važno vprašanje, ki zanimala naš kolektiv, je doseženi finančni uspeh. Do sedaj smo govorili o doseganju proizvodnega uspeha po količinskih pokazateljih in doseganju realizacije oziroma celotnega dohodka po vrednosti. Sedaj pa bi spregovorili nekaj besed še o doseženem dobičku.

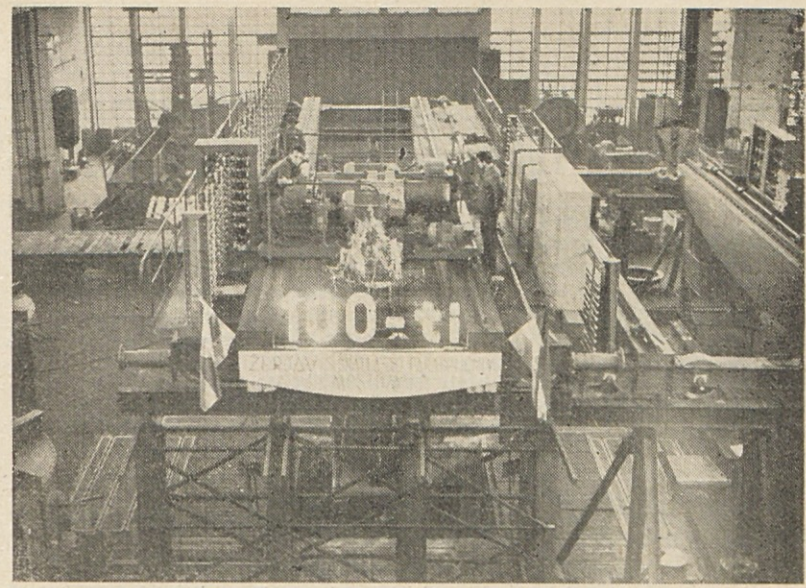
Tudi doseženi dobiček bomo primerjali z rezultati iz leta 1959. Če je torej doseženi dobiček v letu 1959 100 %, je le-ta bil v letu 1960 108,6 %, v letu 1961 — 138,8 % in v letu 1962 — 155,3 %. Iz tega sledi, da dobiček počasneje narašča kot realizacija oziroma da je dobiček v absolutnih zneskih sicer v naraščanju, procentualno pa v upadanju. Dobiček je bil v letu 1959 — 16,6 %, v letu 1960 — 15,4 %, v letu 1961 — 16 % in v letu 1962 — 13,5 %. Na zmanjšanje odstotka dobička je vplivala ostra konkurenca, s katero se podjetje srečuje doma in v tujini. Da bi se podjetje obdržalo na tržišču, je moralo svoje kalkulacije postaviti na ostrino oziroma kalkulirati prodajne cene s čim nižjim procentom dobička.

Navedeni pokazatelji se nanašajo na fakturirano realizacijo zaradi pravilne ocene doseženega uspeha. Po gospodarskih predpisih, veljavnih za leto 1962, pa se pri sestavi zaključnega računa ne upoštevajo več rezultati od fakturirane realizacije, temveč od vnovčene realizacije. Vnovčena realizacija pa je za 15,2 % nižja od fakturirane oziroma se rezultati po zaključnem računu na podlagi vnovčene realizacije nanašajo namesto na 12- le na 10-mesečno poslovanje. Razliko med fakturirano in vnovčeno realizacijo pa predstavljajo naše terjatve nasproti odjemalcem. V letu 1963 se bodo vnovčene terjatve,

prenesene iz prejšnjega leta, upoštevale v finančnem rezultatu novega leta.

Ceprav je vnovčena realizacija za 15,2 % nižja od fakturirane, pomeni še vedno lep uspeh v primerjavi z dosežki prejšnjih let in daje nasproti letu 1959 indeks 160,9, nasproti letu 1961 pa 112,2.

Naslednji pokazatelji se nanašajo vsi na vnovčeno realizacijo. Po strukturi cene vnovčene realizacije odpade na vložek proizvodnega materiala 53,3 %, na investicijsko vzdrževanje 2,6 %, na amortizacijo 2,5 %, na obresti od poslovnega fonda in od kreditov za obratna sredstva 5,7 %, na dohrinos za kadre, članarine in drugo 0,3 %, na vodni prispevek 0,2 %, na osebne dohodke bruto 18,9 %, na prometni davek 1,2 % in na dobiček 13,6 %, skupaj 100 %. Po veljavnih gospodarskih predpisih se v finančnem rezultatu po zaključnem računu za leto 1962 ugotavlja in razporeja dohodek. Dohodek predstavlja doseženi dobiček in realizirane osebne dohodke. Ta dva elementa znašata skupaj 32,5 %, računano od doseženega celotnega dohodka. Od doseženega dohodka pripada zveznemu proračunu prispevek 15 %, prispevek iz izrednega dohodka 2,4 %, za osebne dohodke 60,2 %, rezervnemu skladu obvezni del 3,5 %, prispevek v skupni rezervni sklad 0,9 %, prispevek za republiko in ObLO 5,4 % in za sklade podjetja 12,6 %.

Na vrhu stotega žerjava so delavci pritrdili okrašeno smrečico in dali s tem duška svojemu veselju

Delitev dohodka po zaključnem računu za leto 1962 ni do kraja izvedena, temveč je ostanek čistega dohodka prenesen kot neobvezni del v rezervni sklad s pogojem, da centralni delavski svet na posebni seji izvrši razporeditev ostanka čistega dohodka, namenjenega za sklade podjetja. Participacija podjetja na doseženem finančnem uspehu ni dosegla planirane višine, prvič zaradi obračuna doseženega rezultata na osnovi vnovčene realizacije in drugič zaradi delovanja gospodarskih instrumentov. Planirana participacija v korist skladov podjetja je bila dosežena s 84,5 %. V primerjavi s predhodnim letom pa le 78,6 %. Razporeditev bi morala biti smotrno izvršena glede na obveze, ki so že med letom nastale, kot na primer dograditev treh stanovanjskih blokov, zgradba PPB, ostanek obveznosti nasproti Zavodu za stanovanjsko izgradnjo v zvezi z gradnjo poslopja za DUR, planirana izgradnja nadaljnjih dveh stanovanjskih blokov itd.

Proces proizvodnje se začelja z obdelavo tržišča. Ta naloga spada v okvir dejavnosti našega prodajno-projektivnega biroja. Za temeljito obdelavo tržišča je potrebna visoko kvalificirana delovna sila, t. j. projektanti in komercialno osebje. Čeprav niso bila vsa ta delovna mesta zasedena, je naš PPB kljub temu dosegel

pričakovani uspeh. Glede na značaj naše proizvodnje — individualna proizvodnja z dolgotrajnim proizvodnim procesom — je delo PPB tempirano na leto dni in dve naprej. Potemtakem mora biti plan proizvodnje in realizacije že vnaprej pokrit z naročili. To je uspelo PPB v letu 1962 v takem obsegu, da je naš delovni kolektiv lahko sprejel plan proizvodnje in plan realizacije za leto 1963 s ponovnim povečanjem za 17,9 %.

Drugi pogoj za uspešno izvršitev planskih nalog temelji na nemoteni preskrbi s surovinami in reprodukcijskim materialom oziroma na urejenih obratnih sredstvih. Po reorganizaciji bančne službe naše podjetje v letu 1962 ni imelo problemov z obratnimi sredstvi, ker je naletelo na popolno razumevanje pri pristojni gospodarski, komunalni in Jugobanki. Težave pa smo imeli zaradi pomanjkanja deviznih sredstev za nabavo reprodukcijskega materiala iz uvoza. Zahtevane devize smo prejeli šele konec tretjega kvartala, pa zaradi tega med letom nismo mogli finalizirati proizvode, predvsem tiste, ki so bili namenjeni za izvoz, zlasti za Egipt in Indijo. Zaradi tega se je vrednost nedokončane proizvodnje povečala, tako da je njena vrednost občasno močno preseгла normativ.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Kongres sindikata industrije in rudarstva

V Beogradu je bil 4. III. izredni kongres Sindikata kovinarjev Jugoslavije in kongres industrije in rudarstva Jugoslavije. Kot delegata Slovenije sta nas na teh kongresih zastopala predsednik DS Milan Vidmar in predsednik sindikata Vinko Kožuh.

Kongres kovinarjev Jugoslavije je razpravljal o dosedanem delu in nadaljnjih nalogah v gospodarstvu. Aktivnost tega sindikata se je v glavnem odvijala na podlagi stališč, ki so bila sprejeta v resoluciji na V. kongresu ZSJ. Ta so v glavnem postavljala pred gospodarske organizacije borbo za večjo produktivnost, ekonomičnost in rentabilnost. Izhajajoč iz teh nalog je sindikalna organizacija v tej dobi delala na nadaljnjem razvijanju delavskega upravljanja, povečanju gospodarjenja v gospodarskih organizacijah, uporabi principov nagrajevanja po delu, povečanju zaščite pri delu in strokovnem izobraževanju.

V živahni diskusiji je sodeloval tudi naš delegat — predsednik sindikata Vinko Kožuh, ki se je v svoji diskusiji dotaknil teh vprašanj:

O prispevku na izredni dohodek, ki bi ga lahko imenovali »davek« na produktivnost. Ugotovil je, da je to instrument starega gospodarskega sistema in popolnoma destimulativen za podjetja, ki s svojo produktivnostjo in ekonomičnostjo povečujejo proizvodnjo. Zato je predlagal, da se zaradi povečanja produktivnosti v gospodarskih organizacijah le-ta čimprej ukine.

Govoril je tudi o tem, zakaj vrednost dinarja v podjetjih ni enaka? To povzroča, da je interes podjetij bremeniti čimveč materialnih stroškov in čim manj da-

ti na sklade podjetja, ker so le ti obdavčeni. Naše podjetje plačuje letno do 180 milijonov za prevoze delavcev, stroške pa bremenijo na materialne stroške. Če pa bi sredstva odvojili za sklade, bi ostalo podjetju manj kot 100 milijonov dinarjev.

To pa nas ovira pri nadaljnji izgradnji stanovanj in pri perspektivnem razvoju podjetja. Predlagal je, da se te stvari analizirajo in spremeni zakon v tem smislu, da bi stimulativneje vplivali na podjetja tako, da bi le-ta povečevala svoje sklade in imela s tem večjo možnost za nadaljnji perspektivni razvoj.

Tudi upravljanje po neposrednem proizvajalcu, ki se vseboj uveljavlja po kolektivih, prinaša s seboj razne težave. Naš delegat je v tej zvezi omenil, da je analiza v našem podjetju pokazala, da se v dobi 3 let zamenja več kot 50 % delavcev našega kolektiva. Če sedaj primerjamo te ljudi, kako gledajo na razvoj podjetja, potem lahko ugotovimo, da sta zavest in interes človeka, ki pride v kolektiv za dobo 1 do 3 let, mnogo manjša kot pa pri članih kolektiva, ki so zaposleni v podjetju ali 10 ali 15 let in želijo ostati tudi naprej. Treba je onemogočiti želje posameznikov, ki hočejo v tej kratki dobi, za katero se zaposle, gledati ozko samo svoje osebne koristi, prav malo pa jim je mar nadaljnji razvoj podjetja, ker bodo po kratkem času zapustili podjetje in se zaposlili drugje.

Kongres sindikata kovinarjev Jugoslavije je tudi sklenil, da se priključi ostalim sindikatom v skupno organizacijo.

Kongres je sodil, da nudi ustanovitve enotnega sindikata delav-

cev industrije in rudarstva še širše možnosti za razvoj vsebinskega sodelovanja z drugimi sindikalnimi organizacijami v svetu.

Tako je bil še isti dan kongres sindikata industrije in rudarstva Jugoslavije, v katerega so se vključili sindikati: kovinarjev, tiskarskih delavcev in delavcev papirne, lesne in gozdne industrije, tekstilni, usnjarski in gumarski, rudarski, kemijski in metalurški delavci, ki sedaj štejejo preko milijon članov.

Kongres je sprejel resolucijo, ki poudarja, da je treba pobude proizvajalcev najrazličnejših oblik organizacijskega povezovanja in poslovnega sodelovanja spodbujati s povečanjem materialne stimulacije in odgovornosti ter stalnim družbenim vplivom in usmerjanjem. Zato je treba upoštevati, da rešitev ne vsiljujejo od zunaj brez ekonomskih upravičenosti in mimo volje delovnih kolektivov.

Kljub izredni uveljavitvi organov delavskega samoupravljanja in njihovih uspehov pri delu resolucija ugotavlja, da niso povsod in do konca doumeli bistva teh pozitivnih procesov v delovnih kolektivih. Zato v bodoče ostaja ena izmed najpomembnejših nalog sindikalnih organizacij, da se bore za pravilen razvoj notranjih odnosov v kolektivih.

Resolucija še posebej poudarja zaskrbljujoč položaj zaradi velikega števila poškodb in nesreč pri delu in to kljub dejstvu, da se za zaščito vlagajo velika materialna sredstva.

Na kongresu so izvolili Centralni odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva Jugoslavije. Za člana tega odbora je bil izvoljen tudi predsednik našega sindikata Vinko Kožuh.

Proslavili smo dan žena

Dan žena — 8. marec, so litostrojske žene proslavile s prijetno prireditvijo v naši novi restavraciji. Na njej se je zbralo več kot 400 žena, ki so jih zabavali Vesele kovinarji, folklorna skupina tovarne Dekorativnih tkanin, pesnik, pevec in naša igralska skupina.

Po prijetnem programu so za vse žene priredili zakusko. Po tem

so smeli v dvorano tudi moški in pozno v noč (in v zgodnje jutro) so iz razkošno razsvetljene nove restavracije odmevali razigrani zvoki trvalca, rokontrola, pa tudi polk in valček ni manjkalo.

Ob tej priložnosti je treba pohvaliti aktiv žena, ki je z uspešno organizacijo prireditve dokazal svojo sposobnost in aktivnost.

Delavski svet je potrdil zaključni račun podjetja za leto 1962

Delavski svet podjetja je na svoji 10. redni seji dne 1. III. razpravljajal o predlogu upravnega odbora podjetja o korekturi proizvodnega plana za leto 1963. V proizvodnih enotah MO, PK in OO ostanejo planirane postavke nespremenjene, medtem ko so v ostalih proizvodnih enotah zmanjšali celotno proizvodnjo za 1030 ton. Finančni del plana je ostal nespremenjen.

Nadalje je odobril plan fakturiranja po posameznih mesecih, ki ustreza znesku finančnega plana.

Že dalj časa razpravljamo v podjetju, kako nujno potrebno je pričeti z gradnjo nove moderne obratne ambulante. Delavski svet podjetja, ki se prav dobro zaveda, kako nujna je izgradnja nove ambulante, je na tej seji sprejel zelo važen sklep, da se iz letošnjih sredstev sklada skupne porabe določijo potrebna sredstva za izdelavo načrtov.

Delavski svet je vzel na znanje obvezno razlago pravilnika o nagradah za tehnične izpopolnitve in koristne predloge, ki jo je pripravil kadrovski sektor kot začasno do izdelave novega statuta podjetja.

O tej spremembi bodo seznanjeni na posebnih seminarjih vsi člani komisij za tehnične izpopolnitve in koristne predloge ter prizadete osebe.

Delavski svet podjetja je na svojem rednem zasedanju potrdil zaključni račun podjetja in ostalih poslovnih enot za leto 1962 s tem, da bodo posamezni delavski sveti proizvodnih enot, službe in sektorjev naknadno obravnavali zaključni račun skupaj s poslovnim poročilom podjetja in tudi potrdil ugotovljene inventurne razlike podjetja, izobraževalnega centra in njegovega internata.

S-e

Dosledno kaznujmo krivce

V primerjavi z mesecem decembrom, ko je bilo 1090 bolnikov, je njihovo število v januarju ostalo skoraj isto. Ta mesec je iskalo pomoči 1085 bolnikov. Enako je ostalo tudi število staležnikov, medtem ko se je število izgubljenih delovnih dni zmanjšalo od 4153 na 3942 ali za 229 delovnih dni.

Število poškodb je na naše veliko veselje padlo od 229 na 182 ali za 47 poškodovanih oziroma za

1,4%. Za 0,7% oziroma za 23 se je zmanjšalo število ljudi, ki so bili v staležu zaradi nezgod. V januarju zasledimo tudi padež izgubljenih delovnih dni. Število teh se je zmanjšalo za 170.

Celotno število ljudi, bolnikov in poškodovanih, ki so bili v sta-

ležu meseca januarja, je znašalo 1.494 (14,6%). To pomeni, da je bil v staležu vsak šesti Litostrojčan za 7 dni. Spodnji tabeli nam prikazujeta gibanje bolezni, poškodb in izgubljenih delovnih dni v januarju.

Prišlo v ambulanto prvič

bolnikov	903
poškodov.	182

Izgubljenih delovnih dni

zaradi bolezni	2844
zaradi nezgod	1080

Izguba delovnega časa je samo zaradi bolniškega staleža v mesecu januarju znašala 13.392 delovnih ur, ali 8,1 ure na Litostrojčana. Če odštejemo vse težave in bolečine, ki jih prinaša bolezen zavarovancu, in pogledamo samo finančno stran izgube delovnega časa zaradi bolezni in nezgod, potem smo postavljeni pred dejstva, pred katerimi se moramo vsi zamisliti. Oglejmo si preprost račun: V januarju smo izgubili 31.392 delovnih ur. Če pomislimo, da nas stane bruto ura 1.000 dinarjev, zneso samo ta izguba 31 milijonov dinarjev. To je samo del stroškov.

Koliko stane čas, izgubljen na poti od delovnega mesta? Kaj pa zdravila, bolnišnica in zdravilišča? Z eno besedo — stroški zaradi bolezni in poškodb so nesorazmerni s sredstvi, ki jih ustvarjamo. Če premislimo samo to stran, bi se stokrat izplačalo vzrokom, ki tako stanje povzro-

čajo, posvetiti veliko več pozornosti kot do sedaj.

Če primerjamo med seboj naše ekonomske enote, opazimo, da so med njimi precejšnje razlike tako zaradi obolelosti kot zaradi poškodb. Najvišji odstotek obolelosti je v SS 39,3%, v PO 29,5% in MO 26%, najmanjši pa v HS 18,9; odstotek obolelosti v SS je še enkrat večji kot v HS.

Prav tako so velike razlike v izgubi delovnega časa. Tako je bilo v januarju v MO izgubljenih 11,2 ure na zaposlenega, v DT 4 ure, kar je za polnih 7 ur manj kot v MO.

Obstojijo tudi velike razlike med enotami glede odstotka poškodb. Tako je na primer v MO kar 8,8% poškodovanih, v DT 6,1%, v HS pa 4,8%, kar kaže, da je v MO dvakrat več poškodb kot v HS.

Leto 1963 smo začeli z velikim številom obolelih in poškodovanih. Velika je tudi izguba delovnega časa. Tudi od nas vseh je odvisno, če se bo to nadaljevalo vse leto. Če se bo to zgodilo, potem moramo pričakovati, da se bodo osebni dohodki kljub večjim naporom kolektiva, če ne zmanjšali, pa ostali na isti višini.

dr. Ljubimko Mijatovič

(Op. ur.: Posvetimo več pozornosti pogojem, pod katerimi naš človek dela, kar se nam bo vsestransko obrestovalo! Nesreč je preveč — poiščimo tiste, ki ne poskrbe za zmanjševanje nesreč in jih dosledno kaznujmo!)

Organizacija propagandnih služb

V dneh 22. in 23. februarja letos je bil v Zagrebu drugi posvet jugoslovanskih ekonomskih propagandistov, ki imajo sedaj že tri republiška strokovna društva (na Hrvaškem, v Srbiji ter Bosni in Hercegovini), medtem ko je četrto (slovensko) tik pred ustanovitvijo, prav tako pa tudi Zveza republiških društev za vso Jugoslavijo.

Prvi posvet ekonomskih propagandistov je bil že leta 1960. Že tedaj je bilo izoblikovanih nekaj načelnih misli o vlogi in pomenu ekonomske propagande v naši socialistični skupnosti, dana pa je bila tudi pobuda za ustanovitev višje šole za ekonomsko propagando v Zagrebu. Po treh letih od tedaj sta se nadalje oblikovala tako naša teorija ekonomske propagande kakor praksa z novimi izkušnjami. Tudi vprašanje višje šole za ekonomsko propagando je medtem dozorelo do uresničitve, saj bo ta šola letos že začela s svojim delom.

Drugi posvet ekonomskih propagandistov je bil skrbno pripravljen z delom posebnih komisij že nekaj mesecev prej. Komisije so obravnavale tale vprašanja:

1. Naša propaganda v tujini, 2. propaganda v gospodarskih organizacijah (oblike in organizacija), 3. zavodi za ekonomsko propagando, 4. propagandne službe pri nosilcih propagande (tisk, radio, televizija, filmi), 5. splošna družbena propaganda, 6. turistična propaganda, 7. analiza trgov.

Rezultate dela komisij je pripravljali odbor posveta objavil v posebni zjetni brošuri, ki jo dopolnjujejo še sklepi posveta, sestavljeni po posameznih komisijah. Naše bralce bo zanimalo

POSLOVNI REZULTATI 1962

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tudi zaloge gotovih izdelkov so v precejšnji meri prekoračevale normativ. Na zalogi so bile serijske črpalke, Dieslovi motorji za ribiške ladje, stroji za opekarsko industrijo in podobno. Tudi za naše serijske proizvode je veliko povpraševanje, vendar interesenti ne razpolagajo z zadostnimi namenskim sredstvi. Iskali smo rešitve preko Zveznega izvršnega sveta, da se tudi Litostroj vključi v aranžman kreditiranja kupcev za odprodajo serijskih izdelkov z zaloge. Za leto 1963 je republiški sekretariat za finance dal pobudo za rešitev tega vprašanja.

Zaloga surovin in materiala — razred 3 — se kljub povečanemu obsegu proizvodnje giblje v ustaljenih mejah, kar je zelo pozitivno. Pri tem se naša nabavna služba opira na trgovsko mrežo za preskrbo s surovinami in materialom, ki so merkantilnega značaja.

stališče o organizaciji propagandnih služb v gospodarskih organizacijah. Objavljamo glavne misli iz omenjene brošure.

1. Propagandna služba je lahko organizirana v okviru komercialne službe kot samostojen oddelek.
2. Druga oblika organizacije: propagandna služba je lahko neposredno povezana z upravo podjetja in podrejena direktorju gospodarske organizacije.
3. Kot najvišja stopnja organizacije propagandne službe pa je organizacija na ravni samostojnega sektorja. Prva oblika prihaja v poštev predvsem tam, kjer je propaganda komercialni element, to je v prodaji predmetov široke potrošnje in pri kontaktiranju širokega, v glavnem povsem anonimnega kroga kupcev,

za katere veljajo splošna pravila o analizi trgov in plasiranju proizvodov in za kar se uporabljajo že splošno znane oblike reklame in publicitete. Tak primer ustreza zlasti manjšim podjetjem, v katerih so proizvodnja, prodaja in propaganda najbolj neposredno in najbolj kratkoročno povezane.

Prvi primer pa je najmanj koristen tedaj, kadar se vpletajo v propagando bolj zapleteni činitelji, ki so neposredno povezani ali s prodajo ali s proizvodnjo in kjer moramo upoštevati tudi še družbene komponente, ali pa moramo plasirati proizvode na zunanjih trgih. Drugi primer je nekoliko bolj ustrezen, tretji pa je najbolj koristen predvsem v velikih in zelo velikih podjetjih, ki se po svoji velikosti že približujejo podjetjem v industrijsko razvitih državah.

Pomladna lavina

Peter Kocjančič, fotoamater svetovnega slovesa, ki je zaposlen v litostrojskem propagandnem oddelku, se je v zadnjem času pričel ukvarjati z nekaterimi eksperimentalnimi posnetki, med katerimi je tudi ta, ki ga objavljamo. Fotografija nosi naslov: Pomladna lavina. Ko Kocjančič komentira svoje poskuse, pravi, da pri tem ne gre za nobeno abstrakcijo, pač pa za novo izrazno smer. Med strokovnjaki so nove Kocjančičeve umetnine naletele na živahno zanimanje in ga prosijo, da bi priredil razstavo

Stroški za časopis Litostroj v letu 1962

Zakon o tisku zahteva, da vsa uredništva časopisov vsako leto objavijo dohodke in izdatke svojega lista. Zato objavljamo le-te tudi mi.

Izdatki:

stroški za tiskanje v Kopru	4,002.020 din
honorarji	1,151.521 din
prevoz časopisa iz Kopra	12.165 din
kolportaža	285.982 din

Skupaj

5,451.688 din

Dohodki:

ostanek pri zaokroževanju plač	177.897 din
oglas Tehnike	80.000 din
oglas Strojniškega vestnika	40.000 din

Objava člankov in reportaž za Litostroj 5,153.791 din

Informiranost je pravica delovnega človeka

Od 4. do 9. februarja je bil v Radovljici seminar in posvet o informativnih službah v podjetjih. Na njem so izoblikovali nekatera pomembna stališča, ki bodo prav gotovo vplivala na smer razvoja informativnih služb v delovnih kolektivih. Ker teče tudi v našem podjetju razprava o organiziranju informativne službe na višjem nivoju, ustreznem današnjemu družbeno-političnemu položaju, vam posredujemo nekaj najbistvenejših ugotovitev radovljiškega posveta.

1. Nova ustava izrecno naglašja, da je informiranje člana delovnega kolektiva njegova neodtujljiva pravica. Ta člen potrjuje pravilno smer tistih delovnih organizacij, ki ustanavljajo in razvijajo časopise delovnih kolektivov, zlasti pa tistih najnaprednejših, ki ustanavljajo in razvijajo informativne oddelke (Mariborska tekstilna tovarna, TAM, Sava Kranj, Železarna Zenica, Varteks itd. itd.)
2. Informativne službe predstavljajo specializirano službo, ki zahteva fakultetno izobraženih in življenjsko razgledanih ljudi s poznavanjem problematike podjetja. V večjih tovarnah predstavlja lahko tudi stik, ki ima neposredno povezavo z zunanjo javnostjo (poslovni kupci, prijatelji, tisk), za kar ji je treba omogočiti najresnejše in najneposrednejše vire informacij.
3. Obstoj informativnega oddelka in dotok poročil iz celotnega podjetja je potrebno uzakoniti

v tovarniškem statutu, hkrati pa zagotoviti potrebna finančna sredstva za njegov obstoj.

4. Z nastankom informativnih oddelkov se pri nas pojavlja nov obseg dela propagande v socializmu, ki jo je treba pojmovati drugače kot propagando v kapitalizmu. Ni razloga, da bi nasprotovali združitvi ekonomske propagande z informativno službo.
5. Časopisni del službe je po idejno-politični plati suveren, odgovoren družbi (Komisiji za tisk pri SZDL in CK ZKJ), zakonu in delavskemu svetu podjetja. Celotna služba mora spoštovati zakon o poslovnih tajni.
6. Že večkrat in tudi to pot je bilo v obliki sklepov formirano, da mora biti list glasilo delovnih kolektivov in njegovih organov, ne pa službeni bilten in samo strokovni časopisi podjetja, čeprav ostane neokrnjena njihova naloga obveščanja, vzgajanja in mobiliziranja kolektiva.

Skupina tehnologov STT, Metalne in Litostroja si je ogledala tudi trboveljski rudnik

Ob sedmem posvetu tehnologov

Sredi februarja je bilo v Metalni v Mariboru sedmo posvetovanje tehnologov Metalne, STT in Litostroja. Na njem so prvič sodelovali tudi tehnologi Železarne Ravne.

Na preteklih šestih posvetovanjih so udeleženci v obliki referatov obravnavali probleme izkoriščanja strojev in ljudi, varilnih postopkov in konstruiranja zvarjenec, obremenjenosti ljudi pri delu, priprave dela s poudarkom na tehnološki in planski službi, ocenjevanje dela oz. kategorizacija dela v STT in Litostroju.

Na zadnjem posvetovanju pa so se razgovarjali okoli naslednjih tem: tehnološki problemi termične obdelave, (kaljenje, cementiranje, površinsko kaljenje); zajemanje stroškov in stimuliranje delavcev na teh delih; tehnološki problemi in določanje časa izdelave ozobljenja ter izdelava in naročanje nekaterih vrst materiala.

V STT so dela pri termični obdelavi včasih stimulirali s časovno normo, ki pa zaradi prevelikih odstopanj ni bila dovolj učinkovita. Zaradi bojazni, da bi ta način stimuliranja vplival tudi na kvaliteto, so nagrajevanje po učinku na teh delih opustili. V Litostroju so delavci pri termični obdelavi še stimulirani s časovno normo, pri tem pa nas tarejo podobne težave, kot so včasih STT. Norme so včasih previsoke, včasih pa tudi prenizke. Podobne težave ima tudi Metalna. Vendar del pri termični obdelavi tam ne stimulirajo po učinku.

Podjetja bodo v prihodnje posvetila več pozornosti tem problemom in še nadalje izmenjavala izkušnje s tega področja.

Pri obravnavanju tehnoloških problemov termične obdelave je bila v ospredju razprava o termični obdelavi delov iz materiala EC 80, predobdelava delov, zlasti pastorkov in zobnikov, prekaljivost materiala, globina cementiranja in podobno.

Tehnologi — udeleženci so bili enotnega mnenja, da bi razvijali plamensko kaljenje. Ker je cementiranje in kaljenje drago in zamudno, moramo iskati in uvajati sodobnejše in cenejše metode termične obdelave. CTB Litostroja je že obdelal metodo mehkega nitriranja, ki je cenejša od sedanje metode cementiranja in kaljenja, zaradi česar se predvideva na desetine milijonov prihranka letno.

Podobno kot problemi termične obdelave so obdelani tehnološki problemi ozobljenja. Razpravljali smo o orodju za ozobljenje, zmogljivosti sodelujočih podjetij in o možnosti sodelovanja. Poseben problem pri ozobljenju so tolerance. Podjetja namreč niso uvedla istih tolerančnih sistemov. Ponekod uporabljajo Laagove tolerance, drugod pa DIN, ki je uporabnejši.

Govorili smo še o kvalitetnem materialu za glavnike, ki ga proizvaja železarna Ravne, in o dokumentaciji zobnikov.

Ugotovili smo, da so pri nas dane možnosti za izdelavo zmognikov iz vlečnega materiala, ki jih Litostroj po tem postopku že izdeluje in so približno 40% ce-

nejši kot tisti, ki so izdelani iz valjanega oz. kovanega materiala.

S tem, da bi združili potrebe, bi zainteresirali domače železarne za proizvodnjo tega materiala. Predvidevamo, da so potrebe slovenskih in jugoslovanskih podjetij kovinske industrije po tem materialu tolikšne, da bi bilo proizvodnjo ekonomsko utemeljeno.

Podobno je z materialom za izdelavo polžastih vzmeti oziroma odbijačev za žerjave, ki jih tudi uvažajo.

STT izdeluje vzmetne zatičke, ki jih je pripravljena izdelovati tudi za potrebe Litostroja in Metalne.

V Litostroju že izdelujejo puše iz valjanih cevi, izdelek valjarne iz Sevojna, ki so v primerjavi z ulitiimi znatno cenejše in kvalitetnejše. Valjarna Sevojna je v primerni količini pripravljena valjati tudi cevi večjih dimenzij kot doslej. Z združenimi močmi Metalne, STT in Litostroja bi dobili zadostno količino cevi.

Zelo se običajno pomanjkanje iniciative železninarskih trgovskih podjetij, ki bi sama, poznavajoč potrebe industrije določenega

KAKO USPEVAJO NAŠI TROJČKI IN DVOJČKA

Izvedeli smo, da je zdravstveno stanje naših trojčkov in dvojčkov zadovoljivo. Vseh pet otrok je bilo ob zaključku redakcije še v porodnišnici, ker niso dosegli še zadovoljive teže. Nabiralna akcija za trojčke je v teku. Aktiv žena je nabral doslej nekaj več kot 100.000 dinarjev, pričakujejo pa, da bodo 15. v mesecu ljudje prispevali še več.

Mamici vseh petih otrok sta zdravi in se počutita dobro.

Romunska gospodarska delegacija

Odmevi »litostrojskega tedna« na univerzi

- Ko danes, po petnajstih letih obstoja Litostroja, gledamo na dosedanje odnose našega podjetja in univerze, naše najvišje znanstvene institucije, v luči najnovejših živahnih stikov v začetku tega leta, ne moremo reči, da je ta prelom v odnosu med industrijo in univerzo prišel nenadoma in da se ne bi zavedali naše medsebojne navezanosti že doslej. Obe strani sta vsa leta sodelovali na tistih stičnih točkah, ki sestavljajo njuno naravno zvezo: na črpanju kadrov z univerze in medsebojnem izmenjavanju izkušenj.

Vseskozi smo se zavedali osnovnih resnic o znanstvenem delovanju in medsebojni funkcionalni povezanosti univerze in industrije. Univerze si brez močnega industrijskega zaledja sploh ni mogoče predstavljati. Tudi univerza je proizvodna enota, ki ustvarja zelo važen proizvod: visokokvalitetne kadre za industrijo. A če ni potrebe po kadrih, mora tudi delo na univerzi prenehati. Nasprotno pa velja, če industrija cvete in se

razvija, je tudi delo na univerzi živahnije. Tudi tu veljajo neizprosni zakoni tržišča, potrošnje in povpraševanja.

Proces sodelovanja med univerzo in industrijo moramo obravnavati v luči povezanega družbenega dogajanja in celotnega razvoja proizvodnih sil v današnjih pogojih, zaostrenega boja za večjo proizvodnost in rentabilnost. Potem nam je takoj jasno, kje so korenine tega razvoja. Če naj si priborimo položaj na mednarodnem tržišču, če naj zmanjšamo lastno ceno in s tem povečamo našo konkurenčnost, če naj z vsemi silami povečamo delež izvoza v celotni zgradbi naše proizvodnje in si tako izboljšamo aktivno plačilno bilanco in povečamo življenjsko raven — ni dovolj, da povečamo proizvodnost in rentabilnost s povečanim izkoristkom zmogljivosti, temveč moramo povzdigniti predvsem kvaliteto proizvodnje na svetovno raven. V tem okviru je bilo treba zavestno spodbujati ne samo notranje premike v organizaciji, marveč tudi v miselnosti, ki je doslej prevladovala v proizvodnji. Obratunati je bilo treba predvsem z obrtniško miselnostjo kot največjo za-

voro napredka. Kritično smo pričeli analizirati strokovno raven naših subjektivnih proizvodnih sil in zadeli pri tem na porazne rezultate. Vzporedno s tem smo pričeli akcijo za propagiranje in načrtno organiziranje znanstveno raziskovalnega dela, in to predvsem z orientacijo na proizvodnjo kot osnovni center usmerjenih študijsko raziskovalnih prizadevanj.

V luči takšnega družbenega razvoja nam mora biti jasno, da je nujno prišlo do ožjega povezovanja industrije z univerzo. Pri tem nas vodijo vsekakor razumljivi in opravičljivi sebični interesi: brez kvalitativnega izboljšanja strukture proizvodnih sil si ni mogoče zamisliti modernizacije proizvodnje in brez novih inženirskih kadrov tudi ne obravnave kompleksnih objektov, tehnoloških izsledkov, višje ravni projektiranja.

Da bi zbudili zanimanje že pri študirajočih za delo v naših vrstah, jim prikazati pestrost, zanimivost in visoko strokovnost nalog, ki jih je treba vsakodnevno reševati, smo organizirali najožjo povezavo s študenti. To pa je mogoče doseči samo z neposrednim, ustnim stikom. S prikazom svojih problemov je skušal Litostroj zbuditi v slušateljih, ki so že na koncu svojega študija, željo, da se vključijo v delo na različnih področjih naše proizvodnje, hkrati pa jim je tudi omogočil podrobnejši vpogled na možnosti, perspektive in raznolikost teh (Nadaljevanje na naslednji str.)

Zakaj odhajajo od nas?

Že v eni prejšnjih številkih smo objavili članek, ki obravnava odhode Litostrojanov iz podjetja. Ker takrat še niso bili zbrani podatki za vse leto, objavljamo celoletni pregled, ki daje zanimiv vpogled v enega izmed naših bolečih problemov.

Namen tega sestavka je, prispevati nekaj misli k problemu odhodov kadrov iz podjetja. Rezultati, ki jih bom navedel, so dobljeni na osnovi analize v Litostroju leta 1962. Odhod delavcev in uslužbencev iz podjetja v tako velikem številu, zlasti kvalificiranih in visokokvalificiranih, je glede na pretežno individualni način proizvodnje v našem podjetju precej pereč.

Večina tistih, ki se poslavljajo od podjetja, svoji okolici skrbno prikrivajo pravi vzrok odhoda. Šele ko se ustavijo na zadnji postaji v kadrovskega sektorja, se jim običajno razveže jezik.

Največkrat se za ta korak, po njihovih trditvah, odločijo zaradi večjih osebnih dohodkov v drugem podjetju. Pogostokrat pa se odločijo za odhod tudi iz drugih vzrokov, ki ne delajo časti niti podjetju niti delavčevi okolici, pa tudi tistemu ne, ki odhaja. V takih primerih so njihove besede polne grenkega pelina in mnogi po krivici obsojajo za svoj neuspeh podjetje kot celoto, ne pomislijo pa, da je za njihovo slabo počutje pogostokrat krivo njihovo okolje v podjetju ali izven

njega. Mnogi odhajajo iz podjetja s težkimi občutki — v podjetju so pustili del svojega življenja, del svojega srca. Za mnoge, zlasti pa za strokovnjake, nam ni vseeno, če odhajajo. Za ilustracijo si ogledimo za nekaj preteklih let prihode in odhode VK delavcev (število prihodov in odhodov delavcev je sorazmerno še precej večje).

Leta 1959 je prišlo v podjetje 611 novih sodelavcev, od tega 165 VK (27%), odšlo jih je 552, od tega 103 VK (18,66%).

Leta 1960 je prišlo v podjetje 1.005 sodelavcev — 80 VK (7,96%), odšlo jih je 600 — 84 VK (14%).

Leta 1961 je prišlo 875 sodelavcev, 77 VK (8,80%), odšlo 573 — 139 VK (24,26%).

Lani pa je prišlo 809 novih sodelavcev — 109 VK (13,47%), odšli pa so 703 — 145 VK (20,63%).

Iz tega vidimo, da odhaja iz podjetja vedno več strokovnjakov, kot jih pa pride.

Na podlagi analize navajam poglobitve vzroke, zaradi katerih odhajajo delavci iz podjetja, ovire, ki so nastajale pri njihovem delu, njihove predloge za izboljšanje tega stanja in spremembe, ki bi jih moralo podjetje napraviti, da bi doseglo še večje uspehe.

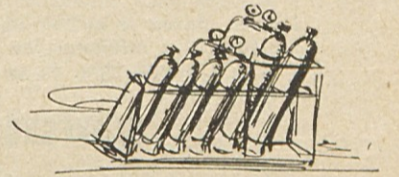
V zvezi z vzroki za odhod iz podjetja so na prvem mestu prenizki osebni dohodki, na drugem je naporna vožnja z avtobusom z Dolenjske ali Štajerske do podjetja, na tretjem stanovanjski problem, nato neustrezno delovno mesto, nezdravi in neurejeni medsebojni odnosi, odhod v inozemstvo, troizmensko delo, premajhna strokovna usposobljenost, pomanjkljiva organizacija dela, družinski razlogi, zdravstveni razlogi, previsoke norme itd.

Zanimive so tudi izjave odhodnikov o tem, kaj jih je oviralo pri njihovem delu, da niso dosegli takšnih uspehov, kot so si jih želeli.

Na prvem mestu je pomanjkljiva strokovna usposobljenost in pomanjkanje izkušenj, nato sledi slaba organizacija dela — previ-

soke norme — neurejeni medsebojni odnosi — naporna vožnja z avtobusom — starost — slabo sodelovanje med nadrejenimi in podrejenimi — neustrezno delovno mesto — naurejene družinske razmere — pomanjkanje orodja in drugo.

V zvezi z vzroki za odhajanje iz podjetja so tudi odgovori odhodnikov na vprašanje: »Kaj bi moralo — po vašem mnenju — podjetje napraviti oziroma spre-

meniti, da delavci ne bi zapuščali našega podjetja?»

Na prvem mestu navajajo višje osebne dohodke, na drugem mestu je potrebno urediti stanovanjski problem, nato urediti medsebojne odnose oziroma se bolj zavzeti za izboljšanje le-teh — bolje organizirati delo — doseči več sodelovanja med nadrejenimi in podrejenimi — uvesti realnejše norme — omogočiti nekvalificiranim delavcem več možnosti za napredovanje — poskrbeti za večjo discipliniranost delavcev na delovnem mestu — nuditi delavcem večjo strokovno pomoč — izboljšati notranji transport in drugo. In na vprašanje, kaj bi bilo potrebno spreminiti, da bi dosegli v podjetju še večje uspehe, so odhodniki predlagali naslednje: boljše organizirati delo — pospešiti produktivnost dela — povečati kvaliteto proizvodov — dvigniti socialistično zavest delavcev — povečati discipliniranost delavcev na delovnih mestih — bolj gospodarno ravnati z denarjem — posvetiti večjo pozornost varnosti pri delu — uvesti sodobnejše tehnološke postopke — bolj varčevati z materialom — omogočiti priučenim delavcem na strojih več možnosti nadaljnega izpopolnjevanja.

Načrtno in uspešno reševanje teh težav bo zmanjševalo fluktuacijo delavcev, dvigalo delovno zavest zaposlenih, pospeševalo proizvodnost dela in s tem prispevalo k še večjemu razmahu in napredku podjetja ter skupnosti v celoti.

P. Pavšek

Žerjav, ki je na elegantnih krilih ponesel ime Litostroja v svet

- LITOSTROJ JE PRVIČ IZVOZIL 30 MOSTNIH ŽERJAVOV V LETIH 1953/54 ZA PERAMBURSKO TOVARNO VAGONOV V INDIJI. ŽERJAVI SO BILI IZDELANI V KLASIČNI PREDALČNI IN POLNOSTENSKI OBLIKI.
- V LETIH 1954 DO 1956 NISMO DOBILI NOBENEGA NOVEGA NAROČILA, DASI MO IZDELALI NEŠTEO
- PONUDB. IZKUŠNJE Z NEUSPEHI NA LICITACIJAH V TEM SUŠNEM RAZDOBJU SO NAM JASNO POKAZALE,
- DA BO MOGOČE USPETI SAMO Z NOVO TEHNIČNO KONCEPCIJO, KI BO LAŽJA, CENEJŠA, ENOSTAVNEJŠA

celoti 40% lažji od konkurentov, 150-tonski žerjav za termocentralo Durgapur, a aprila tega leta smo dobili naročilo za največji žerjav v Aziji sploh: 460-tonski žerjav za hidrocentralo Bhakra Nangal. Dasi so bili Avstrijci (Wagner Biro) in Italijani (Naval-Meccanica) na istem nivoju cen z nami, smo zaradi tehničnih prednosti dobili naročilo. V kratkem času smo imeli že preko 700 tisoč dolarjev naročil. Poudariti je treba, da so bila vsa naročila dobljena tedaj na osnovi čvrstih valut.

Pri izdelavi 40-tonskega žerjava za našo pločevinarno z razpetino 25,1 m so bile razširjene teoretične osnove na področju velikih razpetin. Žerjav se je popolnoma obnesel ter smo danes prešli z uspehom na razpetino 30 m. Z izdelavo projekta za 50-tonski portalni žerjav za ladjedelnico 3. maj na Reki smo prenesli ta tip nosilca tudi na portalne žerjave, kjer je pokazal še mnogo večje zmanjšanje tež kot pri mostnih žerjavih. V tem času je bila izdelana tipizacija vrste mostnih žerjavov tega tipa, ki je zaključila

skih žerjavov za novo železarno Skopje, katerih vsak tehta 250 t.

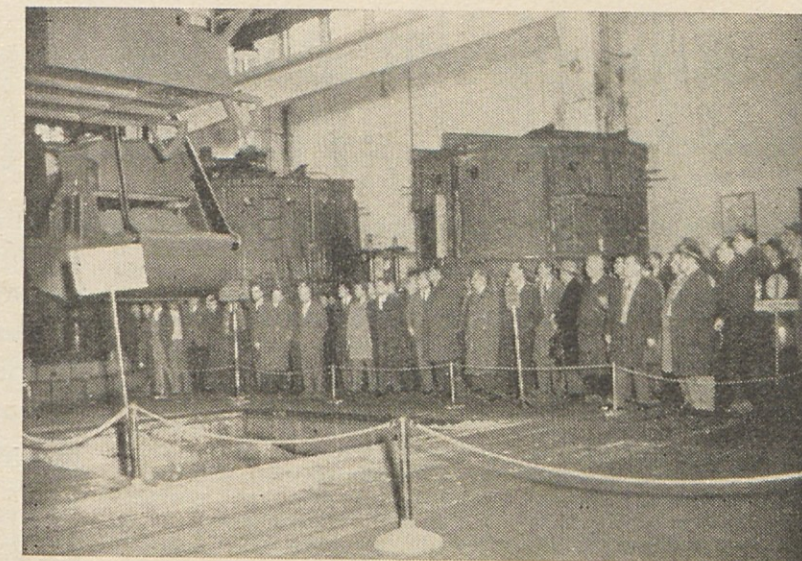
Postavlja se vprašanje, kje smo danes s to tehnično koncepcijo. Na žalost danes nimamo več tako ekskluzivnega položaja. Ta preobrat v tehnični koncepciji je našel svoj odmev tudi v drugih jugoslovanskih podjetjih. Isti položaj je tudi v Evropi. Mnoga podjetja se že pojavljajo z isto ali spremenjeno izvedbo. Iz poročila nemškega združenja jeklarskih inženirjev iz marca leta 1959 je razvidno, da vse firme raziskujejo v tej smeri, k čemur jih tudi priganjajo jeklarji v težnji za tipizacijo, pocenitvijo in poenostavitvijo žerjavov. Ugotoviti pa je treba, da so glede možnosti zmanjšanja tež mnenja še deljena in da nas še niso dohiteli.

LAHKO SMO PONOSNI

Ali predstavlja ta oblika nekaj dokončnega? Nikakor ne. Danes vemo, da je skoraj nenadkriljiva pri težkih žerjavih nad 50 t. Pri žerjavih manjših nosilnosti in pri žerjavih z grabilci je zaradi številnih sestavnih delov mostu ta koncepcija še vedno pretežka v

(Nadaljevanje s prejšnje strani) različnih področij dejstevstva v industriji.

Opozoriti moramo še na drugo plat akcije, ki smo jo izvedli ob tednu: na otvoritev podružnice strojne fakultete za izredni študij v Litostroju. Spodbude za to odločitev in analiza potreb, ki je narekovala ta korak, postanejo

Pred žerjavom se je zbrala nekajstoglavna množica, ki je ponosno opazovala delo svojih rok

nole našega znanja, naših domačih-jugoslovanskih idej. Na tem področju smo se brez tujih pomoči osamosvojili v vseh pogledih, tako v teoretičnem kot v proizvodnem, in to brez licence in brez

tuje dokumentacije. Po izjavah vodilnih predstavnikov tuje industrije smo se v tem času dvignili na enakopraven položaj z najuglednejšimi firmami na svetu inž. MARKO KOS

Odmevi »litostrojskega tedna« na univerzi

na vodilnih mestih, ki razpolagajo z dragoceno zakladom lastnih izkušenj, izredno dober kader, ki mu je treba edinele omogočiti, da s študijem povzdigne svojo kvaliteto in si pribori znanstvene osnove, potrebne za kritično obravnavanje tekočih problemov.

Ni dvoma, da bo ta pot zelo naporna in bo terjala mnogo požrtvovalnosti. Med njimi bo mnogo tudi takih, ki ne bodo zmogli tolikšnega napora. V tem primeru bodo pač prenehali s študijem. Težave pa so lahko tudi objektivne in jih ni mogoče odpraviti. Tu so potrebe službe družine in zdravja. A to ne pomeni, da bodo ti delavci neuporabljivi in da jih bo razvoj pustil daleč za seboj. Pri reševanju številnih konkretnih nalog v proizvodnji in organizaciji bodo še nadalje zelo dragoceni sodelavci.

Izvajanja naših strokovnjakov na univerzi so bila nekakšna rešila problema in način njihovega reševanja na največji stopnji razvoja različnih vej gradnje strojev. Ta stopnja je danes presenetljivo visoka. To potrjujejo poslovni uspehi naše industrije, priborjeni na licitacijah — ob udeležbi najvidnejših, lahko rečemo vodilnih svetovnih podjetij, kjer se po tehničnih zagovorih in iz primerjalnih listov lahko spozna, da se lahko uspešno merimo z najboljšimi na svetu in da nismo več v nobenem pogledu manjvredni. Priznani načini reševanja problemov, konstruktivne osnove oblikovanja strojev, kakor tudi teoretični izsledki so takšni, da tudi v svetovnem tehnično revalnem tisku še niso bili opisani. V desetih letih so si naši strokovnjaki s trdim delom priborili izkušnje, ki so bile več kot težko pridobljene v praksi, na lastnih napakah in pri iskanju poti za cenejšo in modernije rešitve.

Postavlja se vprašanje, kako te izkušnje predati novim generacijam inženirjev. Ali jih bodo spoznali šele takrat, ko se bodo spoprli z delom na delovnem mestu v industriji, ali naj se to zgodi že med njihovim študijem na univerzi? Sodelovanje med industrijo in univerzo bo pomagalo rešiti tudi to vprašanje.

Če analiziramo v referatih prikazano delo v Litostroju, opazimo rešitve, ki se vleče skozi vsa izvajanja: da se opravlja v vseh delih naše proizvodnje, to dejstvo je presenetljivo. Posamezni strokovnjaki se pri nas ukvarjajo z raziskovanjem zato, ker so navezani samo na svoje moči, a konstruirati morajo bolje, ceneje in lažje kot svetovna konkurenca, če hočejo vzdržati konkurenčni pritisk na trgih. Tu lahko ugotovimo, da se mnogo govori o potrebi in nujnosti raziskovalne dejavnosti, a ta že obstaja in najbolj zagrizeno in uspešno živi in dela, čeprav je morebiti nepozna-

SE ENA ČESTITKA

Pomočnik glavnega sekretarja avstralske laburistične stranke je te dni postal predsedniku našega osrednjega delavskega sveta Milanu Vidmarju pismo, datirano 21. II. 1963, v katerem piše med drugim:

»Dragi tovariši! Pri prebiranju angleške izdaje revije Yugoslav Life (Življenje v Jugoslaviji), zvezek 8, sem se zelo razveselil, ko sem videl, da praznujete 15. obletnico ustanovitve svojega podjetja.

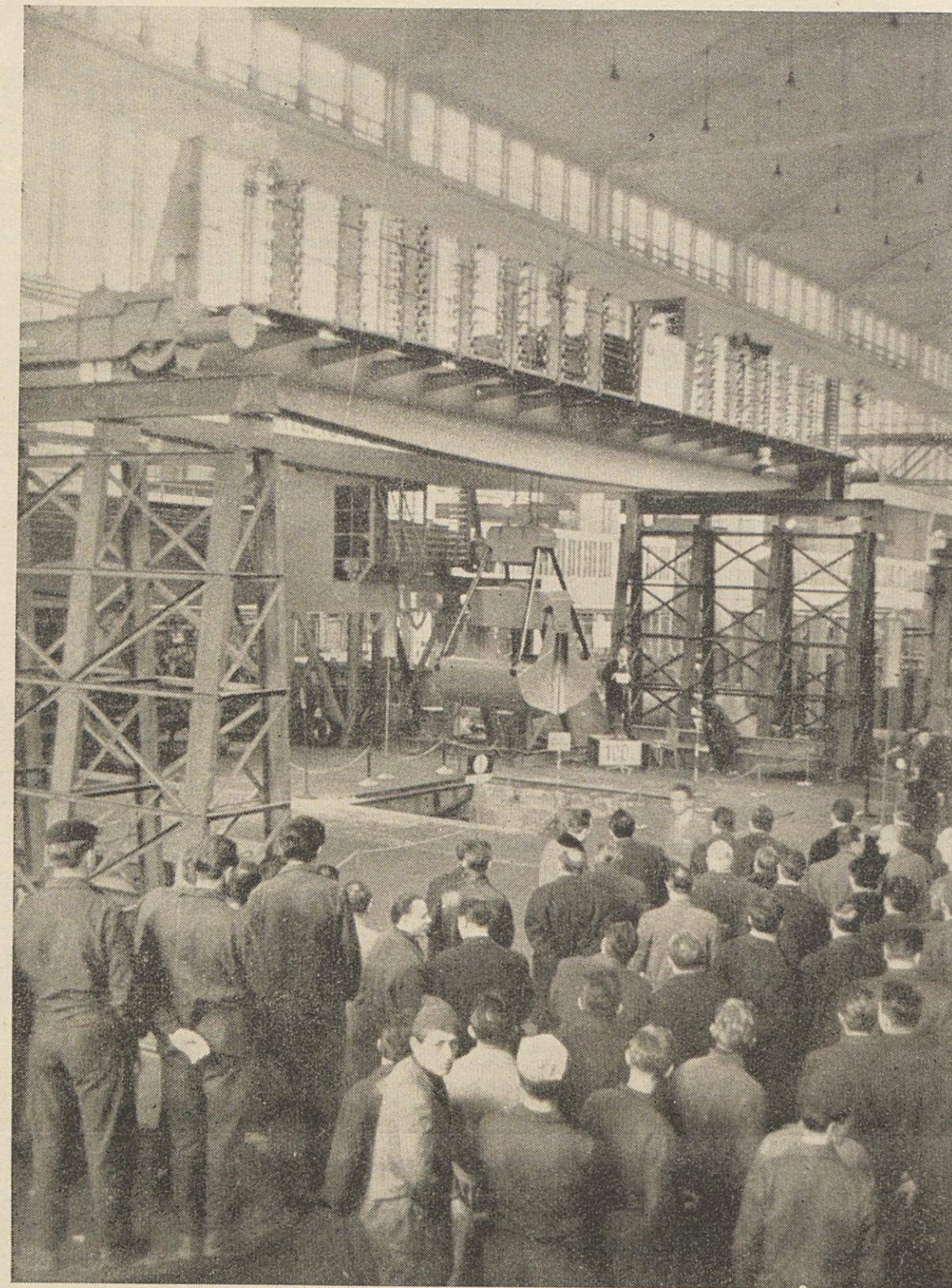
Ker sem imel priložnost obiskati vaše podjetje v letu 1955 in nato še enkrat v letu 1959, pri čemer sem spoznal vaše učinkovite proizvodne metode, bi vam rad izrekel svoje prisrčne čestitke za 15. obletnico.

Med svojimi spomini še zdaj skrbno hranim v usnje vezano brošuro, s katero me je obdaril delavski svet med mojim prvim obiskom.

Gotovo se še spominjate, da me je pri naslednjem obisku spremljala skozi vaše podjetje gdč. Silvijah Cajhen, katere oče je bil vaš uslužbenec.

Vam in vašim kolegom želim veliko uspeha pri naporih za izgradnjo socializma.

S tovariškimi pozdravi!

Dne 9. marca je naš kolektiv praznoval novo delovno zmago, ko smo na 14. polju odelovalnice preizkusili 100. žerjav škatlasto-parabolične tipa, ki ga bomo poslali v Vzhodno Indijo.

SLOVESNOST OB STOTEM ŽERJAVU

Ze pred 9. uro so se v sejni sobi uprave pričeli zbirati gostje iz številnih jugoslovanskih podjetij, s katerimi imamo poslovne stike. Po sprejemu je nekajsto glava množica Litostrojanov šla pred svečano okrašeni žerjav, na katerem je pisalo — stoti žerjav škatlasto-parabolične oblike — ob strani pa so se prižigale in ugašale lučke, ki so bile oblikovane v številko 100.

Prvi je stopil na oder predsednik DS Milan Vidmar, ki je takole pozdravil zbrane goste: »Danes smo se zbrali, da bomo proslavili naš nov delovni uspeh — zaključek montaže na stotem žerjavu mostno-škatlatega tipa, ki ga bomo v naslednjih dneh poslali v Vzhodno Indijo, kjer ga bodo vgradili v cementarni Assam.

Montaža stotega žerjava tega tipa ne bi bila toliko pomembna, če ne bi pravi s to novo drzno konstrukcijo, ki je osupnila strokovnjake, osvojili številna svetovna tržišča. Ta tip žerjava je pomemben tudi zaradi tega, ker je pomesel in utrdil sloves Litostroja in s tem celotne jugoslovanske strojogradnje med najresnejše kupce ne samo žerjavov, ampak tudi drugih naših proizvodov po vsem svetu.

V našem podjetju smo izdelovali klasične, predalčne žerjave že leta 1954. Ti so bili težki, okorni in grdi. Kljub številnim ponudbam pa se je na licitacijah z redkimi izjemami vrstil neuspeh za neuspehom. Predalčni žerjav takega tipa, kakršnega smo izdelovali pred 9 leti, se je preživljal. Naša konkurenca je izdelovala

lažje, lepše in cenejše žerjave predalčnega sistema in njemu podobnega tipa. Takrat smo ugotovili, da moramo priti na svetovno, a tudi domače tržišče z žerjavom, ki bo eleganten, lahek in predvsem cenejši.

Naši strokovnjaki so se lotili zahtevne naloge iz popolnoma lastnih izkušenj, z lastnim znanjem in z lastno dokumentacijo. Začeli so graditi tip žerjava, kakršnega vidimo pred seboj.

Ob tem pomembnem dogodku se za ves trud in za vso prizadevnost iskreno zahvaljujem vsem projektantom, konstruktorjem, še posebej pa vsem tistim, ki so njihove zamisli s svojimi rokami in s svojim razumom tudi uresničili. Zahvala gre tudi našemu izvoznemu oddelku, ki nam je v konkurenci na zunanjih tržiščih uspešno plasiral ta naš proizvod. Zahvaljujem se v imenu upravnega odbora in delavskega sveta tudi oddelku PPB za notranje tržišče in uvoze.

Za njim je spregovoril generalni direktor Ivan Kogovšek, ki je pozdravil goste in Litostrojanke, ki so prisostvovali prireditvi, nato pa je govoril šef projektant inž. Marko Kos, ki je pripravil teoretski del konstrukcije tega sodobnega in elegantnega žerjava. Njegov članek objavljamo posebej.

Po preizkusu žerjava, ki je z grablincem zajemal in stresal v jamo gramoz, so si gostje ogledali tovarno, nato pa v prijetnem razpoloženju nadaljevali prijateljske in poslovne stike v hotelu Bellevue.

Februaria 1955. leta smo pričeli s teoretično obdelavo mostu s škatlasto-paraboličnimi nosilci. V čem je bil problem? Čeprav so bili škatlasti nosilci že znani, so jih v Evropi odklanjali, ker so bili pretežki in ker niso mogli konkurirati predalčnim mostovom. Vendar je analiza na osnovi diagramov, katerih sestavljanje je bilo zamudno in je trajalo vse leto 1955, pokazala, da je za vsak posamičen primer možen samo en in en sam presek škatle. Tega sem imenoval optimalni standardni presek škatlastega nosilca. Parabolična silhueta se nam je rodila kar sama od sebe, kot najbolj estetska in je omogočala enostavno tehnološko izdelavo, a poleg tega nam je pri diferenciranju dala zelo enostavne enačbe za proračun statičnih obtežb in trdnostnih problemov. Ime takšnega mostu izvira prav iz teh dveh glavnih značilnosti — škatlasto-parabolična tipa tekalnega žerjavnega mostu.

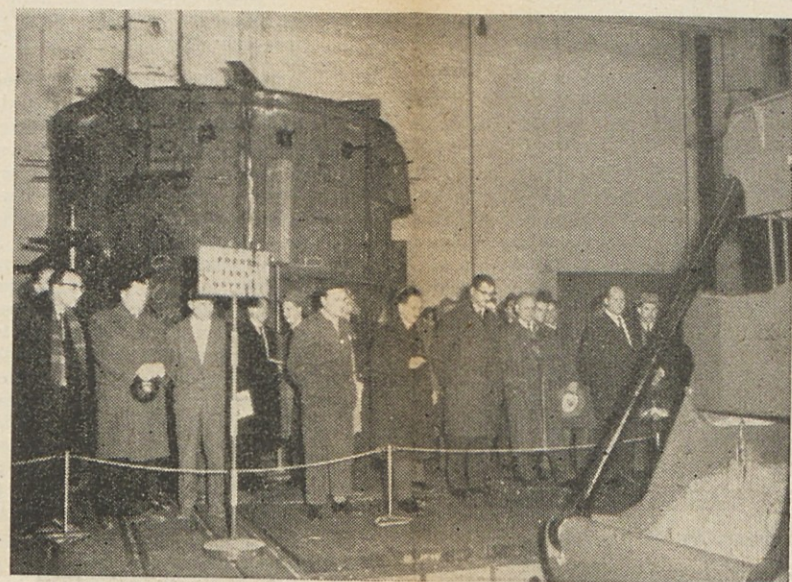
V PRAKSI POTRJENA TEORIJA

V istem letu so bile rešene tudi konstrukcijske značilnosti žerjava takšnega tipa. Praktično je bila obdelana jeklena konstrukcija žerjavskega mostu z vsemi problemi vezave in varjenja, oblikovanja hodnikov in čelnih nosilcev. Tako se je že tedaj izkristaliziral standardni tip žerjava, ki se je lahko brez sprememb razširil od malih do največjih nosilnosti. Ta tip do danes ni menjal svojih značilnosti niti v podrobnostih. Po teh načrtih je bil izdelan prvi most nosilnosti 5 t, razpetine 14 m. V ledeno mrzli hali pločevinarne smo januarja 1956 izvedli na njem eksperimentalne meritve, ki so popolnoma potrdile teorijo. Most smo obremenili na 320% imenske obremenitve, ne da bi se pojavili znaki popuščenja. Čez nekaj mesecev smo že montirali 25-tonski žerjav v čistični naše livarne jeklene litne, ki že šesto leto teče v težkem pogonu brez napake.

225-TONSKI ŽERJAV

Na teh solidnih osnovah smo se udeležili konec leta 1956 licitacije za 225-tonski žerjav za hidrocentralo Panchet Hill v Indiji, da bi ugotovili vrednost naše izvedbe v realni primerjavi s ponudbami renomiranih svetovnih firm. Na tej licitaciji smo se znašli v družini 15 drugih konkurentov, med njimi največji tovrstnih svetovnih inženirjev (naj omenim imena Krupp-Ardelt, MAN, Simmering — Graz — Panker, itd.). Izkazalo se je, da je bila naša ponudba za 26% lažja od ostalih, a naša tehnična zasnova je predstavljala nekaj povsem novega v primerjavi s projekti ostalih konkurentov. Na osnovi tega smo dobili naročilo v vrednosti skoraj 100 tisoč dolarjev.

Absolutna praktična vrednost naše tehnične koncepcije je bila nedvomno dokazana. Na tržišču v Indiji, kjer smo se sedaj edino komercialno udeleževali, smo bili malone nepremagljivi v žerjavih največjih nosilnosti. Škatlasto-parabolični tip omogoča namreč zmanjšanje tež od 25 do 55% (na samem mostu), a to zmanjšanje je največje prav pri največjih nosilnostih. V prvih šestih mesecih leta 1957 smo si v Indiji priborili naročila prav na vseh licitacijah, ki smo se jih udeležili: 5 žerjavov za hidrocentralo Koyna, med njimi dva 100-tonska in dva 50-tonska, kjer smo bili v

Gostje so se po govornih pomaknili v bližino žerjava in z zanimanjem opazovali njegovo brezhibno delovanje

V naslednjih letih so se naročila težkih žerjavov za hidrocentralo v Indiji kopičila, tako da se pojavlja skoraj na vseh velikih centralah v Indiji ime Litostroja. V tem času smo prodali s težkimi žerjavi tudi v Mexico, kjer smo dobili naročilo za 135-tonski žerjav za hidrocentralo El Nivillo. V tem primeru je bila razlika v težah prav posebno značilna: naša teža je bila 54 t, pri konkurentu 76 t, to je za 41% več.

DESETKRAT HITREJE

Pri teh uspešnih nam ni pomagala nova tehnična koncepcija samo z znižanjem teže, s tem ceneje, ampak še v dveh drugih odločilnih čimteljih: časi, potrebu za izdelavo statičnih proračunov in za izdelavo načrtov so se zmanjšali komaj na eno desetino časov, ki so bili potrebni nekoli za predalčne mostove. Namesto šestih velikih polnačrtov zadošča sedaj en sam načrt. Sestavljanje specifikacij materialov in ugotavljanje tež je izredno preprosto v primeri s prejšnjimi zamudnimi postopki. Na ta način smo sicer lahko ogromne naloge obvladali z razmeroma maloštevilnim konstruktorskim kadrom. Izdelavo načrtov smo shematizirali in poenostavili, tako da jo obvladajo tudi manj izkušeni konstruktorji.

Po drugi strani pa je omogočila nova izvedba mostov osredotočenju študija varilnih tehnologov na uvedbo postopkov, ki so izredno zmanjšali potrebo študija izdelavnih ur. Čas kovičenja je minil. Ta tip mostu omogoča neomejeno zmanjšanje varilskih postopkov. Z uvedbo avtomatskega varjenja pod praškom so se ure ponovno zmanjšale. Največje zmanjšanje časa za izdelavo mostov si lahko obetamo z uvedbo CO₂ varjenja. Ta naloga nas še čaka.

MOGOČNA KRILA

V naslednjih letih se je število izdelanih žerjavov škatlasto-paraboličnega tipa hitro povečevalo.

celotno delo. Le-ta je dala točen vpogled v razpon tež in postavila osnove za hitro, nezamudno in zanesljivo delo pri izdelavi ponudb in idejnih projektov.

NAJPOMEMBNEJŠI ŽERJAVI

Med številnimi žerjavi, ki so bili dobavljeni v preteklih letih, je treba omeniti zaradi velikih izmer predvsem naslednje:

- 250-tonski žerjav za hidrocentralo Hirakud Dam v Indiji,
- 150-tonski portalni žerjav za hidrocentralo Ožbalt,
- dva 180-tonska polportalna žerjava za hidrocentralo Split,
- 100-tonski žerjav za termocentralo Amarkantak v Indiji,
- 125-tonski žerjav za hidrocentralo Globočica,
- dva 120-tonska žerjava za tovarno Hevsky Electricals v Bhopalu (Indija),
- deset 50-tonskih žerjavov za istega naročnika,
- dva (50 + 10)-tonska specialna livarna žerjava za Železarno Ravne itd.

Stoti žerjav je 8-tonski mostni žerjav z grablincem 3,2 m², ki ga dobavljamo v sklopu naročila za celotno cementarno v Assamu v Indiji.

56 ŽERJAVOV V DELU

Vrsta žerjavov je zelo dolga, zadnje leto se je njihovo število hitro povečevalo, saj je pritok naročil zavzel tolikšen obseg, da se je proizvodnja žerjavov od leta 1960 na letošnje leto povečala za 365%. Celotna vrednost teh 100 žerjavov od tega preko 2 milijarde dinarjev, od tega preko 2 milijarde za izvoz. Obseg proizvodnje se stalno širi, tako da sem trdno prepričan, da na nadaljnji stoti žerjav ne bo treba čakati spet 6 let, saj imamo samo trenutno v delu po že izdelani dokumentaciji 56 žerjavov v vrednosti preko 2,8 milijarde dinarjev, med katerimi so žerjavi takšnih velikosti, kot jih pri nas še nismo izdelovali, med njimi naj omenim osem livarni-

Generalni direktor Ivan Kogovšek pozdravlja goste inž. Marko Kos je zbranim opisal nastanek škatlasto-paraboličnega tipa žerjava

Gostje so si ogledali tudi tovarno

Več skrbi bivšim borcem

Doslej je rešila organizacija ZB Litostroj že precej perečih problemov — svoje člane so anketirali — nekateri so nedisciplinirani — izredni dopusti — sistematični zdravniški pregledi — nova stanovanja

Dne 22. februarja je bila v naši mali kino dvorani redna letna skupščina članov Zveze borcev.

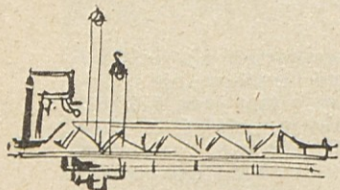
Uvodoma je predsednik ZB naše organizacije Ivan Česnik naglasil, da ima organizacija, ki je bila ustanovljena komaj pred šestimi meseci, za seboj že prav lepe uspehe. Tako so med drugim poslali vsem svojim članom anketne liste, na podlagi katerih so uredili kartoteko, ki omogoča lep pregled nad člani ZB. Odboru je uspelo številne težave rešiti, skoraj nobenega uspeha pa ni dosegel pri urejevanju stanovanj-

skih težav svojih članov. Doslej sta dobila stanovanje le dva. Z urejeno kartoteko bi lahko pomagali še marsikateremu bivšemu borcu.

Na konferenci so govorili tudi o tistih članih ZB, ki na svojih delovnih mestih niso disciplinirani in delavni, kar škoduje ugledu organizacije in njim samim. Sekretar TK ZKS inž. Anton Kovič je v obrisih povedal, kakšen je položaj okrog stanovanj in obljubil, da se bo osebno zavzel, da se bodo te reči premaknile z mrtve točke.

Aktiv ZB je predlagal, da bi odgovorni organi v podjetju sprejeli sklep, da bi aktivni borci NOV dobili nekaj dni izrednega dopusta. Borci iz leta 1941 naj bi dobili 7 dni, iz leta 1942 5, iz leta 1943 4 in iz leta 1944 pa dva dni dopusta. Razen tega so predlagali, da bi sindikalna organizacija poskrbela za nekaj praznih mest na Sorci in v obmorskih letoviščih, kamor bi odšli zdravstveno najšibkejši člani ZB na okrevanje.

Dr. Ljubimko Mitajovič je predlagal, naj bi vse člane ZB v ambulanti sistematično pregledali in jih po potrebi zdravili. Na konferenci so zlasti poudarjali, da bi čimprej rešili najnujnejše stanovanjske primere. Ciril Venika

ŠTUDENTJE NA SORŠKI PLANINI

Univerzitetna komisija za telesno kulturo in izvenarmadno vzgojo je letos organizirala na Sorški planini prvi smučarski tečaj študentov ljubljanske univerze v okviru Zveze študentskih športnih organizacij. Ze lani so bili gosti litostrojkega planinskega doma medicinci ljubljanske univerze, ki niso mogli prehoviti prelepih smučarskih terenov na Sorški planini.

Nad 80 smučarjev, študentov raznih ljubljanskih fakultet (medicina, gradbeništvo itd.) se je uvrstilo v dveh smučarskih tečajih, ki ju je vodil prof. Silvo Kristan. Vsi tečajniki so bili navdušeni in izrazili željo, da bi študentska športna organizacija na univerzi v Ljubljani tudi v prihodnjem letu organizirala take tečaje za svoje študente pod imenom Osem dni predavanja in vaj na snegu na Sorški planini.

Tečajniki so bili tudi izredno zadovoljni z oskrbo v domu, za katero skrbijo planinci Litostroja.

(P. S. Študentje so bili zares zadovoljni z našim domom na Sorški planini — mi pa z njimi nismo bili. Med razigranostjo in objetnostjo se dajo potegniti meje.) S-e

Kam gre denar za socialno zavarovanje?

- MARIKDAJ SLIŠIMO GORNJE VPRAŠANJE IN MARIKDO,
- KI MU ZDRAVNIŠKA KOMISIJA ODKLONI ZDRAVLJENJE V
- ZDRAVILIŠČU, SE PRITOŽUJE, ČEŠ ZAKAJ PA PLAČUJEMO
- SOCIALNO ZAVAROVANJE? ZATO SE MI ZDI POTREBNO, DA
- POGLEDAMO TEJ STVARI DO DNA IN DA SI NA PRAKTIČEN
- NAČIN OGLEdamo, KAM GRE NAŠ DENAR

Ze v eni prejšnjih številčk Litostroja je predsednik DS Milan Vidmar povedal, kam gredo odtegljaji — 39,25% bruto osebnega dohodka. Za lažje razumevanje si oglejmo te odtegljaje podrobneje še enkrat.

1. 15% je proračunski prispevek (za ObLO, OLO, republiko in zvezo)

2. 22% za socialno zavarovanje, skupaj torej 39,25%. Nas zanjima predvsem zadnjih 22%. Ti se dele najprej na naslednje procente:

8% za zdravstvo, 0,5% za zaposlitev delavcev, 8% za otroški dodatek, 5,5% za pokojnino.

Vendar nam te številke ne povedo ničesar. Več bomo zvedeli, če vzamemo praktičen primer. Nekdo se n. pr. zaposli v 18. letu starosti, prekine za 2 leti delovno razmerje zaradi odslužitve voja-

škega roka in se nato ponovno zaposli. Vzemimo, da prinese domov ob mesecu 25.000 din čistega dohodka. Njegov prispevek za socialno zavarovanje znaša 9053 din. Za lažje razumevanje si zamislimo, da ta naš znanec zasluži do upokojitve približno enako, to je po 25.000 din na mesec. Ker si pa vsakdo zaželi toplega doma, se tudi ta poroči z zaposlenim dekletom, ki pa mora kasneje zaradi 3 otrok zapustiti službo. Torej ostane on sam za zaslužek za življenje. Zaradi otrok dobiva otroške doklade v znesku 9530 dinarjev.

Naš znanec s tremi otroki prispeva mesečno 9053 din za socialno zavarovanje. Otroških dokladov dobi 9530 din. On in vsa njegova družina porabijo vsak mesec povprečno 1500 din za preglede, zdravlila, bolniški stalež in podob-

no. Za porodnišnico je bilo potrošenih za vsak porod 18.000 din (pri tem pripominjam, da upoštevam najnižje stroške, ki pridejo v poštev). Po 35 letih službe je naš znanec upokojen in ima to srečo, da živi še 10 let in prejme pokojnino mesečno 17.625 din, nato pa za njim še žena n. pr. 10 let in dobi 10.575 din mesečno. Sedaj pa izračunajmo, koliko je prispeval in koliko je potrošila njegova družina!

V 35 letih je prispeval za socialno zavarovanje 3.802.260 din. Otroške doklade je dobival 15 let, kar znese skupno 1.683.800 din. Za stroške zdravljenja in stalež, za bolnišnico itd. je potrošil on oz. družina 684.000 din.

Pokojnino je dobil 2.115.000, žena pa 1.269.000 din. Sedaj seštejmo izdatke:

1.683.800	otroške doklade
684.000	zdravljenje
2.115.000	osebna pokojnina
1.269.000	družinska pokojnina

5.751.800 dinarjev izdatkov. Torej je potrošil kar 1.949.540 dinarjev več, kot je dobil. Pa vzemimo, da je užival on osebno pokojnino samo 5 let in enako še žena samo 5 let, potem pa dobimo, da je potrošil še vedno 357.540 dinarjev več, kot je vložil. Pri tem pa opozarjam na to, da sem upošteval najnižje povprečne stroške, edino pokojnino je vzeta točno po zakonu. Od kod je torej ta višek izdatkov? Kdo je prispeval za to? Predvsem tisti, ki ni dočakal pokojnine in ki nima otrok! Ali bomo potem še mislili, da dajemo preveč za socialno zavarovanje?!

Pri tem bi pa povedal še nekaj, kar boste razumeli bolj tisti, ki imate zavarovano svoje imetje pri DOZ. Zavarovanec mora plačevati prispevke. Zaveda se, da tega denarja ne bo videl nikdar, če bo imel srečo, da mu ne zgori hiša ali pa da se mu ne razbije avto. Vendar pa se zaradi tega ne razburja. Ima trdno zavest, da bo del škode v primeru nesreče sigurno povrnjene. Koliko takrat pomeni vsak dinar, pa mislim, da mi ni treba razlagati. Mi, ki plačujemo prispevek za socialno zavarovanje, pa vemo, da nam v primeru, če bomo dočakali starost, ne bo treba misliti, kako bomo plačali bolnišnico, kako bomo nekemu v breme, če bo treba nege in skrbi. Saj nam je vendar z našim prispevkom to vse preskrbljeno.

Spominjam se dobro predvojnih kajzarjev. Kakšna skrb je nastala, če je zbolel član take družine, kjer je marsikdaj smrt posegla vmes in vzela skrbnega očeta, ker pač ni bilo denarja za bolnišnico. Take skrbi smo danes vsi rešeni zaradi skrbi skupnosti, ki skuša vsem odpraviti take težave. Vprašajte samo kmete, ali je ta način boljši, ali je pa morda bolje spravljati denar, ki ga dajemo za socialno zavarovanje. Vem, da bo vsak kmet pritrtil, da je ta način boljši, ker nikdar nihče ne ve, kaj ga kje čaka.

Sedaj si pa oglejmo, kako trošimo denar v Litostroju. Takoj v začetku pa pripominjam, da vsi izdatki niso znani in zato ne smemo misliti, da ne potrošimo mnogo. Znani niso izdatki za zdravlila, za zdravljenje v bolnišnicah in zdraviliščih, za ortopedske pripomočke itd.

Vzemimo za primer 31. decembra 1962, ko je bilo pri nas zaposlenih 3310 aktivnih zavarovancev. Na vsakega zavarovanca je prišlo povprečno 13.492 din prispevka za socialno zavarovanje, kar da skupaj 46.594.870 dinarjev. Od tega je šlo samo za nadomestilo za bolniški stalež 4.868.688 din ali skupaj desetina vsega. To se pravi, da smo zgornjo številko 1500 din, ki jo uporabi naš znanec, vzeli prenizko, ker nismo upoštevali še stroškov zdravljenja.

dr. Edo Tepina

O delu komunistov v kadrovskem sektorju

V letošnjem letu smo se komunisti kadrovskega sektorja obvezali, da bomo povečali skrb za človeka-delavca. Zavedamo se, da te naloge niso lahke in so povezane z vrsto problemov, ki jih bomo lahko rešili le v sodelovanju z vsemi prizadetimi. Osnovna organizacija je zato sprejela že vrsto nalog in nekatere med njimi že uresničila. Tako smo predlagali ustanovitev sklada, iz katerega bi krili razliko v prejemkih osebam, ki morajo zaradi zdravstvenih razlogov spremeniti dosedanje delovno mesto, pa zaslužek na drugem delovnem mestu in razlika, ki mu jo krije socialno zavarovanje, ne dosega prejemkov, ki jih je imel na prejšnjem delovnem mestu. Ta naš predlog pa ni bil osvojen, ker se postavlja vprašanje, koliko bi bilo oseb, ki bi res opravičeno

prejemale to razliko. Osvojen pa je bil naš predlog za preventivno okrevanje in je v ta namen UO že odobril 1.250.000 dinarjev iz sredstev skupne porabe. S tem denarjem bo lahko 130 sodelavcev našega podjetja preživelo 14 prijetnih dni v Selcah, Fiesi ali na Sorci.

Komunisti obravnavamo tudi problem izredno visoke izgube delovnih dni zaradi bolezenskih dopustov. V lanskem letu je bilo izgubljenih 51.000 delovnih dni, to je ca. 16 delovnih dni na posameznika. S takim številom bolniških dni izgubimo letno 816 milijonov, poleg tega pa nam s spremembo financiranja socialnega zavarovanja groze tudi penali, če prekoračimo odstotek, določen v ta namen. Skupaj z zdravstveno službo se moramo truditi, da ta odstotek izgubljenih dni odpravi-

mo, seveda pa brez sodelovanja vodstev EE/S in samih zavarovancev ne bo šlo.

Često razpravljamo tudi o problemu Korotanskega naselja, o čemer bomo poročali obširneje, ko bodo dokončno izdelane analize o stanju v naselju.

Govorimo tudi o vrsti vprašanj s področja nagrajevanj, napredovanj, strokovnega izobraževanja, planiranja kadrov, o produktivnosti dela, stanovanjskem vprašanju, planiranju dopustov, o delu z mladinsko organizacijo in podobnih problemih.

Osnovna organizacija ZK kadrovskega sektorja

(Op. uredništva: Z veseljem smo prejeli in objavili članek, ki so nam ga poslali komunisti kadrovskega sektorja. Želimo, da bi nam redno pisali tudi komunisti iz ostalih osnovnih organizacij. Nič naj vas ne moti, če ne znate najbolje zasukati peresa, bistveno je, da je snov vsebinsko tehtna, vse ostalo bomo uredili v uredništvu.)

REKONSTRUKCIJA CELOVŠKE CESTE

Letos se bo začela etapna rekonstrukcija Celovške c. od ceste Na jami do konca Šentvida. Ta predvideva izvedbo dvopasnega cestišča z urejenimi avtobusnimi postajališči, podhodi za pešce in semaforiziranimi križišči. Čeprav bodo to obsežno gradnjo financirali večinoma iz republiških sredstev, so tudi sredstva naše občine precejšnja. Vsa rušenja stanovanjskih hiš, nova stanovanja doseđanjim stanovalcem, postavitve javne razsvetljave itd., bo morala plačati občina iz svojih sredstev.

Zato je v naši občini še vedno posebno pereč problem cestne mreže nižjih redov. Sicer pa je bilo do sedaj urejenih nekaj cest in ulic, izmed katerih je omembe vredna Vodnikova cesta.

Iste težave nastajajo pri izgradnji kanalizacije, vodovoda, pri urejevanju javne razsvetljave, plinskega omrežja, pri ureditvi javnih nasadov, zelenic, otroških igrišč, pokopališč in kopališč.

Posebno velja to še za javno razsvetljavo, na račun katere večkrat utemeljeno kritiziramo. Na vsem področju občine je le 917 svetilk, ki preslabo razsvetljujejo naše ceste in ulice. Tudi otroških igrišč je premalo, saj odpade od 74 ha zelenic in javnih nasadov le 1,2 ha na otroška igrišča.

ZANIMA VAS . . .

PRIŠLI

Svetozar Barajič, Svato Stoviček, Ciril Kregar, Andrej Hren, Vlado Vuljanič, Katarina Bokar, David Bogataj, Rade Dimitrovič, Jože Horvat, Stanislav Brcar, Stefan Praznik, Anton Legan, Marija Bolenc, Ervin Golob, Milan Berov, Andrej Bezovšek, Nikola Hodorava, Tončka Kajzar, Silva Škulj, Alojz Bivic, Alojz Krivec, Maks Simončič, Ivan Gregorič, Marijan Ervačič, Sloboda Cvetkovič, Jože Rajc, Ludvik Vidrih, Anton Sadar, Damjan Mestnik, Rafael Rogač, Franc Starin, Cvetko Cvet, Janez Kregar, Stanislav Mušič, Rudi Taškar, Franc Bregar, Emil Preskar, Ignac

Mramor, Rajmund Korent, Habid Fačič, Ivan Vider, Pavlič Zbukvič, Jože Medle, Franc Vovk, Boris Znidaršič, Ignac Zupančič, Janez Grabnar, Jože Pogačnik, Igor Vehovec, Alojz Kastigar, Frančišek Rus, Alojz Miklavčič, Nataša Lenarčič, Anton Pravne, Janez Trpin, Ciril Glač, Anton Mišmaš, Drago Radič, Franc Vidmar, Jože Gajser, Branko Sajk, Hugo Mihelin, Ivan Golob, Srečko Glanini.

ODŠLI

Marija Jakofčič, Valentin Veber, Ladislav Čadež, Marjan Rožac, Jože Koščak, Marjan Mulej, Alojz Atelšek, Habib Fačič, Velimi Palačkovič, Boris Suc, Tatjana Hanžič, Pavel Jerman, Albin Bohorič, Franc Pirc, Dušan Pungartnik, Anton Cigale, Jože Kenje, Jože Rihtarišič, Vukoslav Zivkovič, Marija Plavčak, Islajam Barjaktiri, Jože Škulj, Ivan Miklavčič, Alojz Strah, Milan Čadež, Janez Debevc, Milan Hadolin, Emil Jakopanec, Stefan Kosmač, Stefan Mrzlečki.

OJ, TA VOJAŠKI BOBEN . . .

Iz Skopja v Makedoniji nam je pisal vojak Marjan Istenič, ki pozdravlja celotni kolektiv, še posebej pa kolektiv DT.

Iz Dugega sela se je oglasil Jože Bartolj, ki prebira naš list z velikim veseljem, saj iz njega natančno izve, kako se razvija tovarna. Lepo pozdravlja kolektiv SN, še posebej pa Janeza Kovača, mojstra Matula, Zigmunda Straha in tov. Grma.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem sindikalni organizaciji kakor tudi sindikalni podružnici hidravličnih strojev za prejeto denarno pomoč, ki so mi jo nudili med boleznijo. Silvo Zaman

PISMO IZ ŠVEDSKE

Naš nekdanji delavec Jože Birtič nam je pisal s Švedske. Prosi nas,

da bi mu pošljali časopis. Lepo pozdravlja svoja mojstra Regenta in Matula.

MORJE, GORE VABLJO!

Kadrovski sektor je oddal sindikalnim podružnicam prijavnice za letovanje v naših počitniških domovih za letošnje leto. Letos bomo lahko letovali v petih krajih: v Fiesi, Mošeniški Dragi, Selcah, na Sorci in v Trpanju na polotoku Pelješcu. Cene penzionov so v okviru regresa podjetja od 400 — 500 dinarjev v sezoni. V predsezoni in posezoni 350 do 380 din. Otroci do 10 let starosti imajo pravico do znižane penzijske cene, ki znaša 300 oz. 400 dinarjev. Rok za oddajo prijavnice je 10. april. Vabimo vas, da dvignete prijavnice pri svojih sindikalnih podružnicah. Prostora v naših počitniških domovih bo dovolj za vsakogar.

REŠEVAL JE ŽIVLJENJA

V sredini prejšnjega meseca je hrvatsko Združenje za vzdrževanje strojev in opreme povabilo v Zagreb Litostrojčana Franja Jugoviča, ki je sodeloval v reševalni ekipi ob nedavnih poplavih v Skopju.

Predstavniki ljudskega odbora Skopje so izročili reševalcem, med katerimi je bil tudi Jugovič, posebno pismo priznanje.

Priznanju se pridružujemo tudi mi.

Fotografija pred nedavnim umrle Marije Jakofčič

Zanimivosti iz znanosti in tehnike

NA MEJI MED RESNICO IN SANJAMI

XXI. stoletje - stoletje splošne elektrifikacije

Pomen izuma elektronskih računskih strojev za človeško družbo lahko primerjamo kvečjemu s tistim dogodkom, ko je človek prvič vzel palico v svoje roke in jo porabil kot vzvod. Ta dogodek je odprl pot k ustvaritvi strojev, ki so brezmejno povečali fizično moč človeka. Na prav tak način je izum računskih strojev odprl pot v načelno neomejene možnosti povečanja intelektualne moči človeka.

Akademik A. A. Dorodnicyn

Po mojem mnenju izstopata v sodobnem prirodnoznanstvu dva osnovna problema. Prvi je teorija elementarnih delcev v fiziki, ali drugače rečeno teorija prvinskih delcev materije. Drugi pa se tiče gradnje in upravljanja visoko organizirane materije v biologiji in kemiji.

Pred 10 do 15 leti je prišla v biologijo s polstoletno zamudo revolucija, ki se je začela v začetku XX. stoletja v fiziki in delno

Bistvenega pomena za stopnjo industrije, kmetijstva in življenjske ravni je tudi izkoriščanje električne energije.

Ko bi lahko imeli na razpolago električno energijo na katerem koli delu sveta in v neomejeni količini, bi to omogočilo fantastično povečanje blagostanja vseh članov človeške skupnosti. Zdaj pride v povprečju na svetu na enega človeka okrog 0,1 instaliranega kW. To je zelo malo. Pri

Pri izkoriščanju termonuklearne reakcije bo treba zgraditi centralo z zelo osredotočeno zmogljivostjo. Nevarnost radioaktivne zastrupitve je pri taki reakciji znatno manjša kakor pri verižni reakciji cepljenja torija in urana. Morebiti bo mogoče to nevarnost celo popolnoma odstraniti. Ali obstoji meja glede kapacitete centrale? Čeprav se zdi čudno, taka meja obstoji zaradi nevarnosti pregretja površine Zemlje in obkrožajoče atmosfere s sproščanjem toplote pri termonuklearnih reakcijah. Zaradi tega je vprašanje, ali bo mogoče n. pr. pridobivati termonuklearno energijo v količini, ki bi znašala več kot 5 do 10% količine sončne energije, ki jo vsrkavata Zemlja in atmosfera.

Nadaljnji razvoj znanosti o fotoelektričnih in o termoelektričnih procesih lahko že čez nekaj desetletij privede do izuma novih foto- in termoelementov in k odkritju specialnih katalizatorjev fotokemičnih procesov, ki bi omogočali spreminjanje sončne energije v električno s izkoristkom 30 do 40%, pri čemer bi bila nevarnost pregretja zemlje odstranjena.

V zadnjih letih smo resnično prehodili ogromno pot v znanosti. Sedaj že imamo fotoelemente, ki imajo 10% izkoristek, in termoelemente z izkoristkom do 7%.

Tretji potencialni vir energije predstavlja toplota magmatskih plasti Zemlje, ki so razporejene v glavnem v globini 30 km pod površino zemlje. Osnovna predpostavka za izkoriščanje tega vira energije je v izdelavi tehnoloških metod globinskega vrtnanja.

Ogromna količina električne energije bo narekovala nove aparate za prenos na velike razdalje. Čisto mogoče je, da bo po predlogu akademika Kapice prenos električne energije zagotovljen pri visoki frekvenci s pomočjo razširjanja radijskih valov po ceveh, zakopanih v zemlji. Te bodo lahko izdelane iz kakršnega koli materiala, le da bodo znotraj pokrite s tanko plastjo kovine. Končno pa tudi že sedaj ni videti več neverjetno, da bo mogoče tako izpopolniti tehniko nedavno odkritih laserjev in maserjev, s katerimi bo omogočen prenos

energije po zraku in vakuumu s pomočjo ozkih nerazdružljivih pramenov svetlobnih ali ultrakratkih radijskih valov. Tak prenos manjših moči je možen že sedaj.

Menim, da bodo že ob koncu tega stoletja izkoriščali vse tri zgoraj omenjene vire energije, da bodo projektirane in zgrajene prve termonuklearne, sončne in podzemne elektrocentrale. V začetku novega stoletja pa bodo take centrale gradili že kar po tekočem traku. **Tedaj bo tudi električna energija dostopna človeku v katerem koli kraju in praktično v kakršni koli količini.**

Ko bo človeštvo imelo na razpolago tako ogromne količine električne energije, bo lahko začelo reševati druge še veličastnejše naloge. Med take sodi n. pr. spreminjanje klime na Zemlji. Upravljajoč s temperaturo in dežjem bo mogoče spremeniti vso zemeljsko površino v cvetoč in ploden raj.

Po vsem tem se nam postavlja vprašanje, če je realno misliti tudi na to, da bi v tako kratkem času, recimo v nekaj desetletjih, ustvarili na Marsu atmosfero in klimo, primerno za življenje ljudi? Predvsem je treba povedati, da bi za tak podvig potrebovali nekaj sto trilijonov ton kisika. V tem primeru bi bilo v atmosferi Marsa prav toliko kisika kot v atmosferi Zemlje. Kisik je mogoče pridobiti iz vode, ki je na Marsu. Če pa bi je bilo premalo, tedaj bi bilo mogoče izkoristiti sproščeni vodik iz marsovskih rud, ki vsebujejo kisik. Računi kažejo, da je mogoče pri izgradnji takšnega števila termonuklearnih električnih central, ki bi proizvajale desetstičkrat več električne energije, kot se sedaj proizvaja na našem planetu, z elektrolizo vode pridobiti potrebno količino kisika že v nekaj desetletjih.

Pri osvajanju sončnega sistema naj »posanjarim« tudi o možnosti praktične uporabe Lune za dovajanje energije Zemlji. Površina Lune je 16-krat manjša od našega planeta, toda zaradi pomanjkanja atmosfere obseva površino Lune trikrat večja radiacija kakor Zemljo. Iz tega sledi, da glede vsrkavanja sončne energije prejema Luna prav toliko sončne energije, kolikor je prejme pet zemeljskih kontinentov. Če bi se posrečilo pokriti vso površino Lu-

ne s polprevodnikovimi fotoelementi z zadostnim izkoristkom in najti načine za prenos energije (n. pr. s pomočjo usmerjevalnih radijskih pramenov) na Zemljo, tedaj bi lahko v bodočnosti Luna postala električna centrala z zmogljivostjo nekaj desetih trilijonov kilovatov. **Luna bi prav tako lahko postala mesto za razmestitev atomskih in termonuklearnih central, s čimer bi se Zemlja rešila nevarnosti radioaktivnega zastrupljanja.**

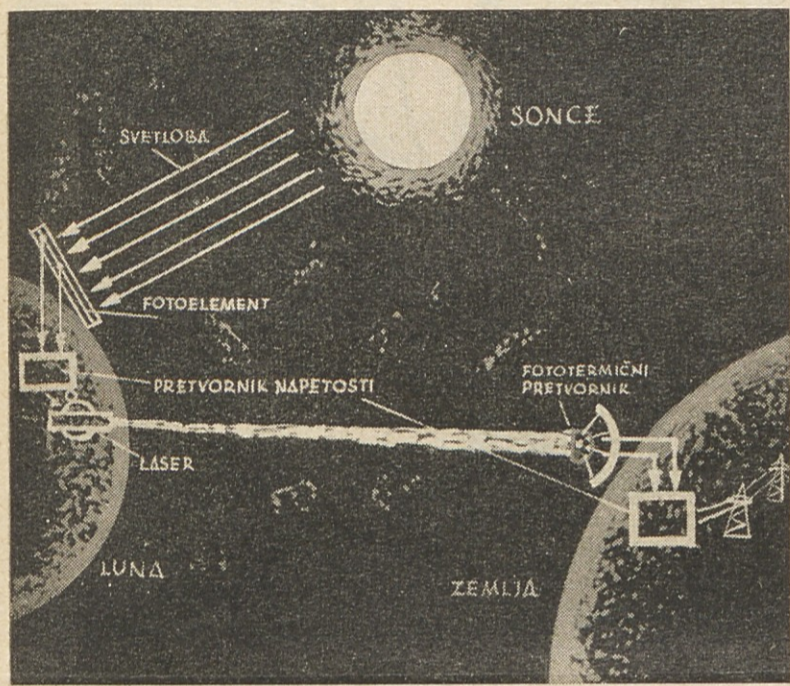
Ne glede na popolno elektrifikacijo ostane še vedno vprašanje avtomobilov, letal in raket, za katere bo treba še vedno uporabljati tekoče ali plinasto gorivo, za kar so potrebne znatne količine nafte in plina. Tukaj sta dve možnosti: 1. sintetiziranje goriva iz neorganskih surovin, n. pr. s pomočjo elektrike pridobivati iz dušika in vodika hidrazin, ki se rabi kot motorno gorivo, in 2. uporabljati ogljikov oksid in vodik za sintezo umetnega goriva. Vodik se bo pridobival v velikih količinah z elektrolizo vode za najrazličnejše namene kemične industrije. Glede ogljikovih plinov pa bo njihova proizvodnja stekla s pomočjo podzemlskega gazificiranja premoga; postopek se je doslej slabo razvijal, ker je bilo v pridobljenih plinih preveč ogljikove kisline. Namesto avtomobilskega goriva je mogoče ogromne količine pridobljenega vodika uporabiti v zvezi z električnim elementom, ki deluje na vodik ali ogljikov oksid, oziroma namesto motorja z notranjim izgorevanjem uporabljati izpopolnjene električne motorje.

Pri ogromnih količinah električne energije, ki bo na razpolago, bo lahko kurjenje nadomestiti povsod z električnim gretjem in prav tako bo povsod mogoče imeti na razpolago kondicionirani zrak.

Popolna avtomatizacija proizvodnje bo privedla do tega, da se bo koristni delovni dan znižal na 3 do 4 ure, preostali čas pa bodo ljudje uporabljali zase, za šport, vrtnarjenje, umetniško udejstvovanje in zlasti še za lastno izobraževanje na področju znanosti in tehnike, saj bodo imeli na razpolago čudovite laboratorije za množični razvoj znanosti.

Tako si predstavljam življenje v XXI. stoletju — stoletju splošne elektrifikacije.

N. N. Semjonov, akademik in Nobelov nagradjenec

v kemiji. Skupaj s fiziki in kemiki so biologi začeli prodirati v notranje fizikalno-kemične osnove čudovitih pojavov življenja. Prepričan sem, da bodo napor pri peljali do razjasnitve mehanizma fizikalno-kemičnih procesov v življenjskih pojavih in privedli kemijo do lastne revolucije. Z izkoriščanjem teh načel v neživi naravi bo mogoče izdelati katalizatorje neslutnih moči, ustvariti popolnoma nove tipe strojev, ki bodo podobno kot mišice preobrazili z ogromnim izkoristkom kemično energijo v mehanično itd. Zato tudi moje mnenje glede tega, da bo reševanje problema visoko organizirane materije druga najvažnejša naloga znanosti v bližnji prihodnosti.

takšnem stanju elektrifikacije je težko fizično delo neizbežno, zlasti v slabo razvitih deželah. Prirodni viri energije pa nedvomno omogočajo večkratno povečanje te porabe. Kot primer hitrega razvoja na tem področju lahko služi Sovjetska zveza, ki je v 45 letih svojega obstoja šestdesetkrat povečala količino pridobljene elektrike, instalirane moči pa več kot 400-krat. V sedanjem času se poti za reševanje tega problema izražajo v naslednjem:

1. uresničitev kontrolirane termonuklearne reakcije,
2. energetska izkoriščanje sončne energije,
3. izkoriščanje podzemlske toplote magmatske plasti.

Sprehodi po Varšavi

V eni prejšnjih številčk našega lista smo objavili reportažo o Poljski, ki so jo naši bralci sprejeli z zanimanjem. Prav zaradi tega smo naprosili Milana ČENČURJA, da nam napiše tudi svoje popotne vtise s Poljske, ki jo je obiskal s slovenskim lutkovnim gledališčem.

Poljska — dežela, ki leži na severovzhodu Evrope in ki meji na eni strani na hladno Baltičsko morje, dežela, skozi katero je v zadnji svetovni vojni dvakrat vihrala fronta: ob nemškem vdoru in zasedbi in ob koncu vojne,

ko so se nemške čete umikale v paničnem begu. Poljska, dežela, ki ji je zadnja vojna prizadejala hude rane, ki se še do danes niso popolnoma zacelile. Ta dežela ima kljub notranjim težavam številne stike z ostalimi državami v pogledu industrije, trgovine, kulture in umetnosti.

Tako je Poljska prevzela po organizacijski in finančni plati pokroviteljstvo nad osmim kongresom UNIMA, organizacijo, v kateri so včlanjena domala vsa lutkovna gledališča na svetu. Kongres je bil v letošnjem letu v prestolnici Poljske, Varšavi, kjer je bil hkrati tudi festival najboljših lutkovnih gledališč na svetu, ki so pokazala svoje zadnje mojstrovine. Na ta festival so odpotovali tudi ljubljanski lutkarji kot reprezentanca jugoslovanske lutkovne umetnosti in ustvarjalno-

sti. Naši lutkarji so si lahko v kratkem času poleg festivala ogledali še prestolnico Poljske, njene navade, način življenja in neprestano borbo za izboljšanje življenjskih razmer.

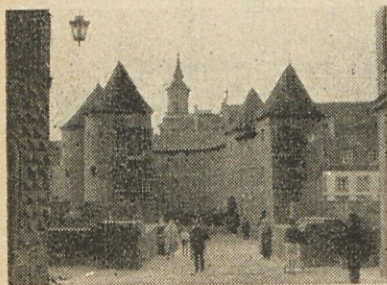
Iz Ljubljane je najbolje potovati na Poljsko skozi Avstrijo in Češko, ker je potrebno samo enkrat prestopati in to na Dunaju. Z Dunaja pelje enkrat dnevno brzi vlak preko Varšave direktno v Moskvo in je sestavljen iz avstrijskih, čeških, ruskih in poljskih vagonov. Na potovanju sta zanimiva prehoda preko avstrijsko-češke in češko-poljske meje, ker takega načina pri nas nismo vajeni.

Po formalnem pregledu avstrijskih carinskih in obmejnih organov zapelje vlak proti češki meji, ki ni daleč od zadnjega avstrijskega mesteca Hohenau. Pred češko mejo prične vlak zavirati in od daleč vidiš približno osem metrov visoke stolpe — karavle — ki so že na češki strani. Pred njimi pa je levo in desno od proge speljana v treh vrstah do dva metra visoka ograja iz gosto prepletene bodeče žice. Srednja vrsta stebrov je precej višja od zunanji in po njih ve vsa žica napolnjena preko porcelanastih izolatorjev, kar pomeni, da je pod električnim tokom. Takoj za mej-

no ograjo pa je vzporedno s progo na obeh straneh postavljena visoka mreža, ki je na vrhu zaključena z bodečo žico. Na stebrih ograje so pritrjeni močni žarometi, usmerjeni na progo, ki

obsvetljuje vlak v nočnem času. Poleg vseh teh varnostnih ukrepov pa vlak stražijo obmejni organi, ki so oboroženi z brzostrelkami.

(Nadaljevanje prihodnjč)

Obnovljeni glavni vhod v stari del Varšave

Glavna varšavska ulica

Z A R A Z V E D R I L O

R A Z P I S
za prednaročilo
»MATEMATIČNEGA
PRIROČNIKA«

Založba »Življenje in tehnika«, Ljubljana, Lepi pot 6 opozarja na subskripcijo knjige

J. N. Bronštejn —
K. A. Semendjajev

MATEMATIČNI PRIROČNIK

Za inženirje, tehnike in študente tehniških šol. Priročnik, ki bo izšel v l. 1963, stane v prednaročilu 4.200 din. S prednaročilom si boste zagotovili dobavo priročnika, ker je naklada omejena, cena v prosti prodaji pa bo znatno višja. Naročila pošiljajte na naslov Založba »Življenje in tehnika«, Lepi pot 6, Ljubljana.

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov LR Slovenije.

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarn strojne industrije.

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Aškerceva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obsega:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgija
4. Strojništvo in elektrotehnika
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih

Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21x29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka: 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5000 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Odgovorni urednik Peter Likar — Telefon uredništva 33-511, telefon glavnega urednika 580, odgovornega 583 — Cena posamezne številke v prodaji 20 din — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru

— Takole si predstavlja tehnokrat delavca, ki dela v njegovi proizvodni enoti

DELAVCI MED SEBOJ
»Kdaj bo konec pavze?«
»Ko nas bodo oni od zgoraj na to opozorili...«

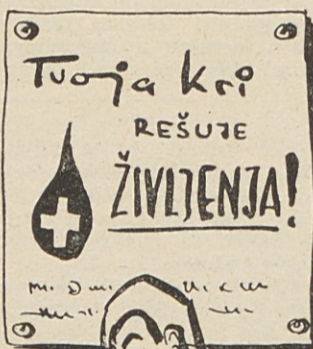
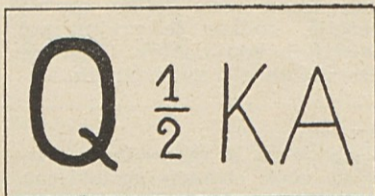
UMETNIK PRI TEHNOKRATU:
— Sliko da bi kupil? Kakšno uporabno vrednost pa ima?

FAKULTETA ZA STROJNIŠTVO LITOSTROJ

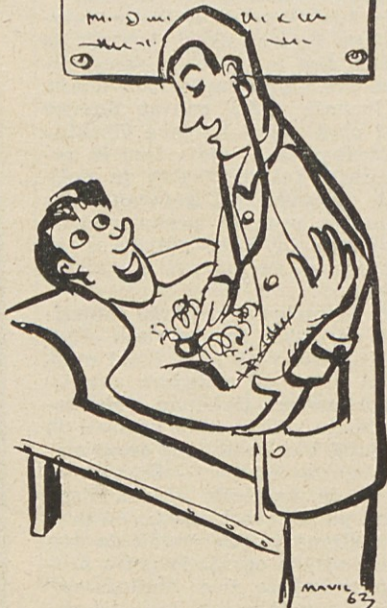

OB USTANOVITVI FAKULTETE ZA STROJNIŠTVO V LITOSTROJU
»Madona, glej jih, šesti križ že nosijo, pa so našli toliko korajže, da želijo postati inženirji. Midva jih pa še trideset nimava, pa se s potičkami igrava.«

REBUS

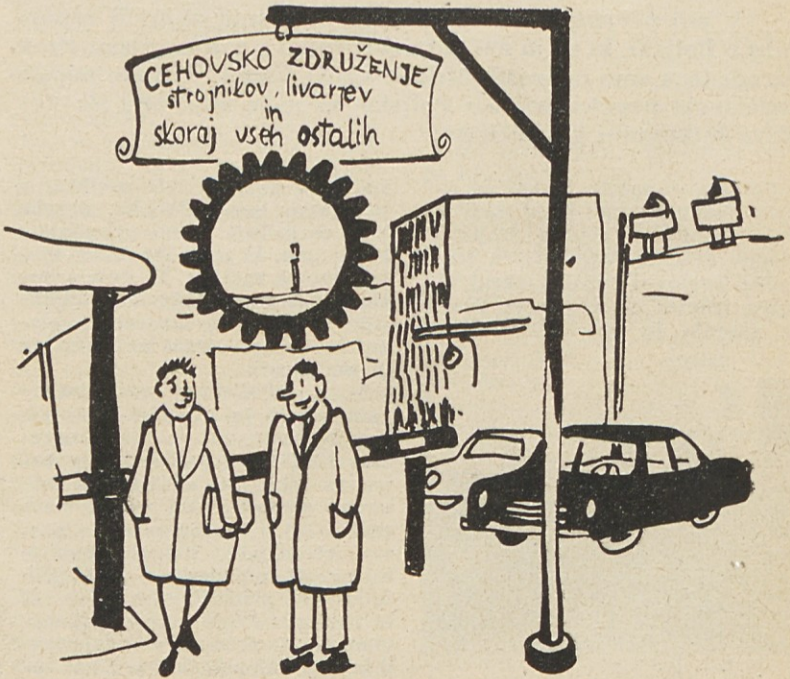
Brez besed

Zdravnik vpraša krvodajalca:
»Ali veste, katero grupo imate?«
»Imam tretjo, toda obljubili so mi četrto...«

Tajnica šefu: »Ah, danes se mi pa res ne ljubi delati«

Prvega aprila bomo sneli izpred našega glavnega vhoda tole zastarelo znamenje